

MEDNARODNI PARTIZANSKI TABOR V BAZOVICI

29. in 30. julija bo v Bazovici velik mednarodni tabor bivših partizanov in aktivistov. Shod na velikanski površini — okrog 30 tisoč kvadratnih metrov — se bo začel že v soboto, 29. julija ob šestih popoldne, ko bodo nastopili Invalidski zbor in godba na pihala iz Ljubljane, zbor Vasilij Mirk s Proseka in pri petju skupne pesmi tudi zbor iz Trebče. Nastopil bo tudi zbor iz Reggio Emilie.

Uradni del manifestacije bo naslednjega dne, to je 30. julija, prav tako ob šestih popoldne. Proslave se bodo udeležili poleg bivših borcev domačega ozemlja tudi predstavniki odporiških partizanov iz več italijanskih pokrajin. Prišla bo tudi delegacija slovenskih borcev, ki jo bo vodil Franc Leskošek-Luka. Tudi iz drugih krajev bodo prišli borci na srečanje v Bazovici. Po govorih dveh krajevnih predstavnikov ANPI, predsednika Boldrinija, predsednika Leskoška in predstavnikov sovjetskih ter avstrijskih partizanov bo koncert godbe na pihala, ki bo izvajala italijanske in sovjetske skladbe. Nato bo prosta zabava, ki jo bo spremljal zabavni orkester Lovca iz Ljubljane.

Na shodu pod pokroviteljstvom usrednjavne zveze bivših partizanov bodo bivši partizani in aktivisti potrdili zvestobo načelom, ki so jih vodila v borbi proti fašizmu in nacizmu. Predvsem pa bodo izpovedali zahtevo, naj se slovenskim partizanom v italijanski republiki prizna enakopraven status bivših borcev, kot ga uživajo drugi partizanski borci v Italiji.

GLAVNI UREDNIK
FRANC LESKOŠEK
ODGOVORNI UREDNIK
CRITOMIR SINKOVEC

Leto V
ŠT. 29
25. VII. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

S praznovanja dneva vstaje in 25-letnice slovenskih partizanskih brigad LIK BORCA NAJ BO TAK, KAKOR GA JE USTVARILA ZVEZA KOMUNISTOV

V okviru proslav ob letošnjem dnevu vstaje slovenskega naroda je bila v petek, 21. julija, slovesna podelitev tradicionalnih nagrad vstaje, ki so jih prejeli — o čemer podrobneje poročamo na drugem mestu — tovariši Lado Ambrožič-Novljan, Karel Grabeljšek-Gaber, Karel Leskovec, Ivan Potrč in Rado Simoniti.

Nagrade je na predlog žirije odobrila republiški odbor ZZZ NOV Slovenije na seji 21. VII.

borov Zveze združenj borcev in drugi predstavniki političnega ter kulturnega življenja.

V sejni dvorani republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije je predsednik Franc Leskošek-Luka sprejel pionirje iz tabora »Sutjeska« v Smihelu pri Novem mestu. Z njimi se je pristržno pogovarjal dve uri in pionirji so lepo zapeli ter deklamirali. Povedali so mu tudi mnogo o tradicionalnem taboru »Sutjeska«, ki vsako leto — že deseto leto zapored — družijo pionirje iz šestih bratskih republik. Mladi iz »Sutjeske« so tudi dejali, da se veselijo pohoda pionirjev na Rog 20. julija letos; takrat se je okrog 700 pionirjev iz 16 slovenskih občin — med njimi tudi pionirji iz »Sutjeske« — podalo na pohod proti Bazi 20, bolnici Jelendol in Zeleni gorici. Na vsej poti so jih spremljali borci in jim pripovedovali o roški preteklosti. Pohod na Rog prirejajo v počastitev 25-letnice Zveze pionirjev.

sikdaj prezrli tiste trajne človeške vrednote ljudi, ki so bili ne samo pripravljeni na žrtve in odrekanja, marveč so se tudi zavestno žrtvovali in odrekli z jasnim in natančno določenim namenom, da s tem pomagajo ustvarjati novo življenje.

To napako je naša socialistična družba dolžna popraviti, ne samo v materialnem pogledu, s tem, da zagotovi borcem dostojno življenje, marveč tudi s tem, da dobi ustrezno mesto v naši družbi in družbenem življenju. Zato pa si morajo tudi borci prizadevati, da ostane lik borca — revolucionarja tak, kakršnega je ustvarjala Zveza komunistov pred oboroženo ljudsko vstajo, med njo ter v obdobju obnove in izgradnje. Negovati, gojiti in razvijati moramo etične in moralne vrline borcev revolucionarjev in te vrline posredovati okolici, delovnemu ljudstvu na sploh, predvsem pa mladini.

Razvijanje revolucionarnih tradicij pomeni nadaljevati revolucijo, pomeni širiti krog revolucionarjev in zavestnih nadaljevalcev dela in boja za razvijanje in utrjevanje pridobitev ljudske revolucije. Prav v tem, uveljavljanju revolucionarnih tradicij v našem družbenem življenju naj ostanejo borci osnovni nosilci, ker govorimo o nadaljevanju revolucije, ne pa o zamenjavi generacij. Borci morajo biti v ospredju vsega družbenopolitičnega dogajanja in se odločno boriti za nove družbene odnose.

Mladina, ki jo revolucija že sama po sebi napolnjuje z upi in pričakovanji, bo zvesto sledila zgledu starejših in lik revolucionarja ji ne bo samo svetel zgled, marveč vodnik v nadaljevanju boja za napredek.

V nadaljevanju svojega govora je tovariš Leskošek še posebej poudaril, da moramo biti ponosni na to, kar smo v teh letih svobode dosegli, predvsem pa moramo biti vedno pripravljeni te naše pridobitve braniti.

Se posebno pa ne smemo in ne moremo biti neprizadeti in ravnodušni ob sedanjem razvoju dogodkov v svetu, predvsem na Daljnem in Srednjem vzhodu.

Po govoru predsednika Leskoška je sekretar republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije Stane Bizjak prebral sklep o podelitvi letošnjih nagrad vstaje, predsednik žirije Tone Kropušek pa je prebral obrazložitev žirije za vsako posamezno nagrado. Vsak nagrajenec je potem prejel iz rok predsednika Leskoška spominsko listino in 5.000 novih dinarjev.

V imenu nagrajencev je na koncu spregovoril pisatelj Ivan Potrč, ki se je zahvalil za visoko priznanje in med drugim poudaril: »Oblikovati našo vstajo, našo revolucijo, naš narodnoosvobodilni boj, se pravi nositi v prsih tudi sivi vsakdan naše vstaje, z njima vred pa tudi še nenehno mladostni zanos, ki je bil tolikokrat s krvjo zalit

in udušen. Znati oblikovati to resnico in jo znati izpričati, bo terjalo mojstre — tudi resnica sama jih bo spočejala in ustvarjala — a nagrade vstaje slovenskega naroda, ki smo jih dobili za svoja skromna oblikovanja in pričevanja, naj bodo znova in znova pobude tem mojstrom, a tudi nam samim, da bi bilo nekoč še svetleje izpričano in oblikovano to, ker je ljudstvo prestajalo in našlo človeškega in revolucionarnega ali puntarskega v sebi — zase in za vsa ljudstva tega sveta.«

Ob osmih zvečer je bil v počastitev dneva vstaje v letnem gledališču Križank koncert pihalnega orkestra milice, ob devetih pa v klubu poslancev sprejem, ki so ga za povabljenе borce NOV priredili predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher, predsednik konferencije SZDL Janez Vipotnik in predsednik republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije Franc Leskošek.

KOMANDANTI IN KOMISARJI 1. SNOBE »TONE TOMSIČ« SO SE NA PROSLAVI 25. OBLETNICE USTANOVITVE BRIGADE ZBRALI NA ČASTNI TRIBUNI PRED MNOŽICO TOMSIČEVCEV IN DRUGIH OBČANOV (BERITE REPORTAŽO NA 3. STRANI)

Na osnovi pravilnika o podeljevanju nagrad vstaje slovenskega naroda ter na predlog žirije za podelitev nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1967 je republiški odbor ZZZ NOV Slovenije na seji 21. julija 1967 sprejel

SKLEP

o podelitvi nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1967

I.

Nagrado vstaje slovenskega naroda za l. 1967 prejmejo:

1. Lado Ambrožič-Novljan za zgodovinsko študijo Pohod Štirinajste.
2. Karel Grabeljšek-Gaber za roman Med strahom in dolžnostjo,
3. Karel Leskovec za knjigo Križpotja,
4. Ivan Potrč za zbirko novel Onkraj zarje,
5. Rado Simoniti za glasbeno enodejanko Partizanka Anka.

II.

Nagrajenci prejmejo spominsko listino in 5000 novih dinarjev.

Sekretar:
Stane Bizjak

V Ljubljani, 21. julija 1967

Predsednik:
Franc Leskošek-Luka

Besede in dejanja

● Pomembna ugotovitve

Predsedstvo in izvršni komitej CK ZK BiH sta na skupni seji 6. julija razpravljala o družbenopolitičnem angažiranju in materialnem položaju borcev narodnoosvobodilne vojne. Ob tej priložnosti so ugotovili, da je njihovo sodelovanje v vojni, v družbenopolitičnih organih in organizacijah v današnji pomembni in intenzivni gibanji v naši družbi spričo njihovih revolucionarnih izkušenj, ugleda in zaslug neprecenljive koristi. Med drugim je Zveza komunistov tudi zato dolžna posebno pozornost posvetiti sodelovanju borcev v političnem življenju in skupaj z njihovimi organizacijami skrbeti za razreševanje materialnih in drugih problemov borcev in njihovih družin.

Komunist — 14. VII. 1967

● Rekorden pridelek pšenice

Po presoji prvih rezultatov žetve bodo v Stoparju dosegli rekordni pridelek pšenice. Po izrednih uspehih in jugoslovanskem rekordu v pridelovanju krompirja, so letos prvič organizirali tekmovanje v pridelovanju pšenice, na katerem sodeluje 157 kooperantov na 260 orahih zemlji.

Na parceli Svete Bekvalskega, kjer je bila posejana »libelula«, so pridelali po 60 stotov, medtem ko so na dveh in pol orahih Kaje Boškova pridelali po 61 stotov na hektar. Največji pridelek pa so poželi na parceli Nestora Račičeve, in to 66 stotov na hektar. Največji pridelek pa pričakujejo na parcelah, posejanih z domačimi sortami pšenice.

Borba — 17. VII. 1967

● Brez »stricev« ne gre

Ponekod zdaj prej dobijo zaposleni tisti, ki imajo priložnost vodstveni delavec, je dejal nekdo, v razpravi. Zato nastajajo ponekod nekakšna »sorodniška« podjetja. Temu se kaže postaviti po robu, med drugim tudi z močnejšo uveljavitvijo zakonskih določil o razpisih delovnih mest.

Delo — 15. VII. 1967

● Veliki izdatki

Analiza potrošnje kaže, da sta glavni vrsti izdatkov skladov zdravstvenega zavarovanja izdatki za zdravstveno varstvo in izdatki za nadomestilo osebnih dohodkov. Če označimo izdatke za zdravstveno varstvo l. 1963 z indeksom 100, dobimo za l. 1964 indeks 143, 1965 — 197 in 1966 — 211, za nadomestila pa za l. 1964 — indeks 115, l. 1965 — 212 in l. 1966 — indeks 256. V celotni potrošnji pa je odpadlo na zdravstveno varstvo l. 1963 — 75,2 odstotka sredstev (ostalo za nadomestila), l. 1964 — 74,2 odstotka, l. 1965 — 73,3 odstotka in l. 1966 — 71,4 odstotka. Tendence stalne rasti obeh glavnih vrst izdatkov v skladih zdravstvenega zavarovanja je torej jasno vidna.

Gospodarski vestnik — 18. VII. 1967

Po seji so vsi člani republiškega odbora odšli v palačo izvršnega sveta SRS, kjer je predsednik RO ZZZ NOV Franc Leskošek slovesno podelil letošnje nagrade. Svečanosti so prisostvovali tudi predsednica zbora narodov zvezne skupščine Vida Tomšič, predsednik republiške konference SZDL Janez Vipotnik, generalpodpolkovnik Janko Sekirnik, predsedniki občinskih od-

V uvodni besedi je predsednik Leskošek med drugim dejal:

Po končani vojni smo se znašli zmagovalci pred prazno mizo. Morali smo začeti znova. Gnal nas je entuziazem borbe in pripravljenost na premaganje vsakršnih težav. Tako je postala naša domovina bogata, močna in spoštovana. Bogata, ker je bilo delo naših rok neutrudno, močna, ker smo se zavedali, da moramo to svoje bogastvo braniti pred komerkoli in spoštovana, ker smo z doslednostjo najprej boja v vojni, nato boja za socialistične odnose in pravice delovnega človeka pridobivali ugled in spoštovanje v svetu.

V tem entuziazmu in delovnem razpoloženju pa smo mar-

● V Sloveniji le 21 % kmečkega prebivalstva

Po številu zasebnih gospodarstev je zasebno kmetijstvo pri nas seveda še zmeraj močno prevladujoče območje. Po lanskem podatkih je še zmeraj okrog 99.000 čistih kmečkih gospodarstev izmed 195.000 vseh (ki niso vsa »čista«, marveč so bolj ali manj delavska ali na pol kmečka). Glede na število 344.000 zavarovancev kmečkega zdravstvenega zavarovanja in v Sloveniji 21 % kmečkega prebivalstva. Sprito tega je 19 kmetijskih kombinatov in družbenih posestev ter 76 kmetijskih zadrug v veliki manjšini.

Kmečki glas — 13. VII. 1967

● 250 milijard za alkohol

Jugoslovani popijejo letno za 250 milijard S-din alkoholnih pijač. Za ta denar bi lahko bili vsi odrasli ljudje v Jugoslaviji 12-dnevne počitnice, kjer bi imeli poravnane stroške za poln pension.

Delavska enotnost — 15. VII. 1967

Seja CK ZK Slovenije. — Izvršni komite je na svoji seji pod vodstvom sekretarja Franca Popita obravnaval aktivnost ZK po 8. seji CK ZKS. V razpravi so poudarili, da so v okviru sedenja reorganizacije ZK izrednega pomena priprave na občinske konference ZK. Osnovno je, da pridejo v občinske konference, občinske komiteje, komisije in druge organe ZK le kvalitetni, razgledani in ugledni ljudje.

Pomoč v Vietnamu tudi z ladjo. — Na seji jugoslovanskega koordinacijskega odbora za pomoč vietnamskemu ljudstvu, posvečeni 13. obletnici podpisa ženevskih sporazumov, so govorili tudi o akcijah za zbiranje pomoči vietnamskemu ljudstvu. Te dni smo namreč poslali v Vietnam še dvajseto pošiljko. Ker je letalski prevoz drag, bomo kmalu poslali pošiljko pomoči — zdravila in bolnišni opremo — tudi z ladjo.

Poziv misije OZN nasprotnikom. — Odd Bull, šef opazovalne misije OZN, razporejene na obeh straneh Sueškega prekopu, je poslal enaka poziva egiptovskemu predsedniku Naserju in izraelskemu premierju Eškolu, naj si prizadevata, da bi ne bilo storjeno nič takega, kar bi utegnilo ogroziti negotovo premirje vzdolž Sueškega prekopu. Odslej bo položaj na Srednjem vzhodu obravnavan varnostno svet.

Priprave na čimprejšnji kartumski sestanek. — Sudanska vlada bo takoj navezala stike z različnimi arabskimi državami, da bi v Kartumu čimprej je mogoče sklical sestanek zunanjih ministrov arabskih držav. Če bi bila konferenca uspešna, pravi sudanski premier Mahgoub, ki se lahko že v nekaj dneh sešli šefi arabskih držav. Dnevni red konference se bo nanašal na enotno arabsko delovanje.

V žarišču dogodkov

Bumedićen in Aref v Moskvi. — Med pogovori, ki sta jih imela Leonid Brežnev in Aleksej Kosigin s predsednikom Alžirije in Iraka Bumedićenom in Arefom, so dosegli soglasje, da je odstranitev posledic izraelske agresije najpomembnejši pogoj za mir na Srednjem vzhodu. Bumedićen in Aref sta visoko ocenila stališče SZ in socialističnih držav med krizo na Srednjem vzhodu.

Britanija se bo umaknila iz Singapura in Malezije. — Velika Britanija je sklenila, da bo do leta 1975 povsem umaknila svoja oporišča iz Singapura in Malezije. Do aprila 1971 bodo zmanjšali tamkajšnje vojaške enote za 37.000 mož; britanski vojakov je zdaj okrog 420.000. Britanski obrambni proračun se bo že do leta 1971 zmanjšal za 200 milijonov funtov.

Britanci nečloveško ravnanje z Adenci. — V današnjem nemirnem Adenu Britanci okrutno ravnanje z domačini: pretepajo vse tiste, ki jih zalotijo na ulici po 7. uri zvečer in celo vernikov ne puščajo k večernim molitvam. Več Arabcev je že bilo ubitih. Adenski kongres sindikatov je zato opozoril, da bo pozval k splošni stavki in državljanski neposlušnosti, če Britanci ne bodo spremenili odnosa do domačinov.

Brazilijska A-bomba. — Brazilska vlada je pozvala brazilske znanstvenike v tujini, naj se takoj vrnejo v državo, da bi pomagali izdelati atomsko bombo v miroljubne namene. Hkrati s pozivom znanstvenikom je vlada izdala uradno deklaracijo, v kateri piše, da ne bo privoila, da bi ji kdo omejeval svobodo pri uporabi atomske energije v miroljubne namene.

Castello Branco se je smrtno ponesrečil. — V šestdesetletnem letu starosti se je smrtno ponesrečil nekdanji brazilski predsednik Castello Branco. Potoval je s majhnim zasebnim letalom, ki je trčilo blizu mesta Fortaleza v reaktivno letalo brazilskega vojnega letalstva. Med drugimi se je smrtno ponesrečil tudi Castellov brat Placidio.

Hanoi: zborovanje ob 13. obletnici ženevskih sporazumov. — Ob 13. obletnici podpisa ženevskih sporazumov o Indokini je bilo v Hanoi veliko zborovanje, na katerem so prebrali resolucijo, ki odločno obsoja politiko sistematične kršitve ženevskih sporazumov s strani ZDA. 134 znanih kulturnih delavcev Južnega Vietnama je poslalo ameriškemu ljudstvu odprto pismo, v katerem zahtevajo opustitev agresivne politike ZDA.

V Indoneziji zapirajo Sukarnove pristaše. — Indonezijska vojska je aretirala več deset ljudi, ki jih imajo za pristaše Sukarna. Aretacije so posledice sklepa vlade, da bo onemogočila vpliv predsednika Sukarna. Tožilec djakartskega vojskega sodišča je zahteval smrtno kazen za Sudismano, enega izmed voditeljev KP Indonezije, češ da je sodeloval pri poskusu državnega udara leta 1965.

Neodvisne Biafre ni več. — Zvezna nigerijska vlada je ponovno vzpostavila oblast v zavzetih mestih odcepljene vzhodne pokrajine Biafra, ki je pred nekaj tedni razglasila neodvisnost. Vlade enote so že vzpostavile upravo v mestih Ogoja in v drugih delih vzhodne pokrajine, iz katerih se uporniške enote še umikajo. Plemenski poglavarji sodelujejo z oblastmi.

Predsednik Tito je sprejel Čaglo. — Predsednik republike Josip Broz Tito je sprejel indijskega zunanjega ministra Karima Čaglo. Ki mu je izročil osebno poslanico predsednice Indire Gandhi. Čagla je poudaril, da se Jugoslavija in Indija zanimata za rešitev krize na Bližnjem vzhodu. Izrazil je obžalovanje, ker v generalni skupščini niso sprejeli resolucije neuvrščeni.

Številke o vietnamski vojni. — Po podatkih, ki so jih objavili pred nekaj dnevi v Saigonu, so imele ameriške enote v Vietnamu letos večje izgube kot v vsem lanskem letu. V prvih šestih mesecih in pol je padlo 4.448 ameriških vojakov, ranjenih pa je bilo 35.104 oziroma 5.000 več kot leta 1966. Letos je v Vietnamu umrlo še približno 700 Američanov zaradi bolezni in iz drugih vzrokov.

NDR za ureditev odnosov z ZRN. — Nemška demokratska republika je ponovno predlagala vsem evropskim državam, naj v prid miru podpre normalizacijo odnosov med nemškimi državama. Vlada NDR v memorandumu, ki ga je poslala vladam evropskih držav, piše, da je še nadalje pripravljena privoliti v enakopravna pogajanja med predsednikoma mlad obeh nemških držav.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Sestanek na Jesenicah

Sestanka Zveze prostovoljcev za severno mejo 1918-1919, ki je bil 11. julija, se je udeležilo 80 odbojnikov članov. Organizacija, ki spričo bliske starosti članov ni ravno stabilna, vendar kaže upešne na sestanku veliko zanimanje za delo organizacije, ki je predla iz utrivila hujših let na dokaj aktivno delovanje.

Člani so z zanimanjem poslušali poročilo o delu organizacije v zadnjem času, splošno tega, da se bliža važna 50-letnica bojev za severno mejo, za katero se moramo že sedaj pripravljati, da je bojni dostojno proslavimo. Podpredsednik in tajnik republiškega odbora naše zveze, dr. Lavžec, seznaniša s sprejemom bežaniške delegacije naše organizacije pri predsedniku skupščine Slovenije tov. Kraigherju, ki se je zelo zanimal za delo organizacije in ji obljubil vsjo pomoč in podporo. Dajle sta govorila o pripravah republiškega odbora za 50-letnico in o drugih zadevah, ki zadevajo vprašanja ostarelih borcev. Omenjala sta, da je v Sloveniji 24 občinskih organizacij naše zveze, v katerih je vključenih okoli 1200 nekdanjih prostovoljcev, število pa zaradi starosti članov pada. Omenbe je tudi vredno poudariti, da je v bojni padlo na Koroskem okoli 400 borcev in precejšnje število tudi v bojni na meji in tostran meje. Oba predstavnika republiškega

odbora in vsi prisotni člani zveze so bili veseli, da se je sestanka udeležil tudi predsednik občinskega ZZZB NOV Franc Konobelj-Slovenko, ki je v skupnem pozdravu dal poudarka bojni povezavi med obema organizacijama, ki do sedaj ni bila popolnoma. Ali pa je sploh ni bilo. Zelo je priporočal, da naj že sedaj razmislimo, kako bi ob 50-letnici bojev za severno mejo pripravili dokumentarno razstavo, ki bi nazorno prikazovala ves razvoj dogodkov po prvi svetovni vojni, ko se je naše severne meje tako ogrožale. Omenjal je tudi potrebo,

da bi postavili spominska obeležja na krajih, ki so bili pomembni v takratnih borbah.

Končno so spregovorili tudi o agenciji na arabske države in o soditi agresorje ter tudi države, ki nudijo agresorju vsa materialno in moralo oporo.

Spodbudne besede tajnika društva upokojencev na Jesenicah, tovariša Tomana, so dale predvsem poudarka za zbiranje spominov in dokumentarnega gradiva iz let 1918-1919, ker se sicer zaradi starosti članov organizacije marsikaj izgubi. S. ŠORLI

Izlet v partizanske in industrijske kraje

Zelja borcev Gornjeradganske krajevske organizacije je, da se skupno udeležijo izleta po partizanskih krajih; zaradi tega je krajevni odbor ZB NOV Gornja Radgona pripravil za 5. in 6. avgusta dvodnevni izlet. Tokrat si namenjajo borci ogledati kraje na Koroskem, v Savinjski dolini in Zagorju. Organizacija računa, da se bo izleta udeležilo večje število članov. Mnogi borci namreč nimajo drugih možnosti obiskati nekdanje partizanske kraje, kot le na ta način. Tovrstni izleti so postali že tradicionalna oblika borcev krajevske organizacije. Borci se ob teh prilikah spominjajo na nekdanje težke partizanske dni, po drugi strani pa imajo priliko si ogledati naš napredek industrije in gospodarstva po vojni. Franci Klemenčič

Novomeški invalidi so šli na izlet

Združenje VVI Novo mesto — dejni breg je priredilo izlet v Belo krajino in Žužemberk. V Radatovčih so izletniki doživeli prijetno presenečenje, saj so jih sprejeli tamkajšnji borci. Pred spomenikom borcem NOB je predsednik združenja borcev opisal boje za svobodo v tem delu domovine in delovanje partizanskih bolnišnic. V kratkem razgovoru so nato člani obeh združenj izmenjali svoje delovne izkušnje. Pred zaključkom potovanja na Gorjancih so izletniki okrasili spomenik padlih borcev in več spominskih obeležij 14. divizije in ustanovitve brigade Fontane na Suhorju. Vsem, ki so denarno podprli izlet, se Novomeščani zelo zahvaljujejo. M. ERZEN

Tudi mladi ruški planinci...

Tudi letos je mladinski odsek PD Ruše svečano proslavil dan borca. Že v nedeljo, 25. junija, so planinci priredili orientacijski pohod, ki so se ga udeležili tudi člani mladinskih aktivov ZMS Berena in Smolnik. Mlade je pot vodila po gozdovih okrog Ruške koče na Pohorju, Tekmovalci so pokazali, da dobro obvladajo večšine orientiranja, zgodovino 1. pohorskega bataljona, zgodovino PZS ter planinsko

floro. V mladinski konkurenci je zmagala ekipa ZMS Smolnik, v pionirski pa ekipa mladinskega oddelka PD Ruše.

V soboto, 1. julija, je mladinski odsek PD Ruše priredil 2. tradicionalni pohod po poteh 1. pohorskega bataljona. Zvečer se je pri Ruški koči zbralo 60 planincev. Po ogledu filma »Pohorski memorial 66« so mladinci izvedli kulturni program, pri katerem PZS pa je petim najbolj zaslužnim planincem podelil priznanja. Ob tabornem ognju pa je zbranim pripovedoval svoje spomine iz NOB borec 1. pohorskega bataljona Franc Zalaznik-Leon.

Naslednjega dne jutraj so udeleženci Pohorskega memoriala nadaljevali pohod po poti 1. pohorskega bataljona proti Osankarici do Treh žblev in po krajši spominski svečanosti po soteski Lobnice do Ruš. S. Poglajen

Vesti iz Ribniške doline

Iz ribniške občine se v »TV 15« tako poredoma oglašamo, da v ostalih krajih Slovenije skoraj vedno, kako živimo in delamo. Pri nas imamo okrog 1200 članov ZB, ali drugače povedano: vsak dvajseti občan je član borčevske organizacije. Ponosni smo na slavno preteklost iz NOB. Kdo ne pozna Jelenovega žleba in slavne zmage partizanskih brigad v marcu 1945, pa Travnico gore. Za je dalja zavetja Ribniški četi, ki je ponesla plamen upora po vsej Ribniški dolini in še dalje. Prav zato je zadnji plen občinskega odbora ZZZB NOV v Ribnici sklenil predlagati občinski skupščini, da le-ta dodeli domili 1. ribniški četi.

V občini deluje pet krajevnih organizacij: Ribnica, Dolenja vas, Grčarice, Sodražica in Loški potok. Vse tri borčevske organizacije Zveza borcev, ZROP in VVI so združene v Združenju OO ZZZB NOV, pri čemur pa delujejo komisije. Vse komisije so pokazale precejšnjo samostojnost pri delu. Največ dela je imela in ga ima komisija za priznavanje posebnih dob. Komisija vestno opravlja svoje delo. Komisija za ZROP je med zimo organizirala strokovna predavanja za svoje člane. Obisk je bil dober. Za zaključek so izvedli takšne-orientacijski pohod in, tako

preizkusili pridobljeno znanje v zimskem času. Pohod so izvršili na Travnico in Malo goro.

Največji problem je pomanjkanje sredstev. Za priznavanje je v občinskem proračunu določeno 14 milijonov S-ih, kar pa je spričo velikih potreb veliko premalo. Priznavnine so nizke — od 5000 do 15.000 starih dinarjev. Borci iz naše občine

ne so že večkrat predlagali, da bi se priznavnine dodeljevale iz republiškega sklada, v katerega bi plačevala vse občine. Vendar je še vedno tako, da so nerazvite občine prizade. Vse to ustvarja med borci nejevoljo.

Ostrednja občinska proslava dneva vstaje je bila pri Novi Štifti, v tem kraju so na ta dan odkrili spominsko obeležje padlim borcem v NOV na tem območju. Odkritje je bilo združeno s krajšim kulturnim programom in tovariškim srečanjem.

VELEBLAGOVNICA
nama
LJUBLJANA

NOVOSTI IZ UVOZA

ZA WEEKEND, ZA PIKNIK, ZA IZLETE IN ZA KOPANJE VSE V III. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE »NAMA«, TOMŠICEVA 2

- senčniki: veliki in mali — gibljivi in negibljivi za terase, za gostišča in za weekend taborjenje (nemški)
- camp fotelji — zložitveni (nemški, madžarski)
- camp mize — zložitve (nemške, madžarske)
- camp stolci — zložitvi (nemški, madžarski)
- camp pečice (roštiljii)
- camp kovčki s posodo in jedilnim priborom za dve ali štiri osebe
- camp kuhalniki na plin, na špirit, na bencin
- camp kasete za hrano
- zložitvi ležalniki in naslanjači (nemški)
- gumirane trodelne blazine (madžarske)
- šotori za dve, tri, štiri in šest oseb (nemški, domači)

PRVIC PRI NAS: gumirani sračni fotelji (madžarski) NOVI PROIZVODI — PRAKTIČNE NOVOSTI — NAKUP TUDI NA KREDIT

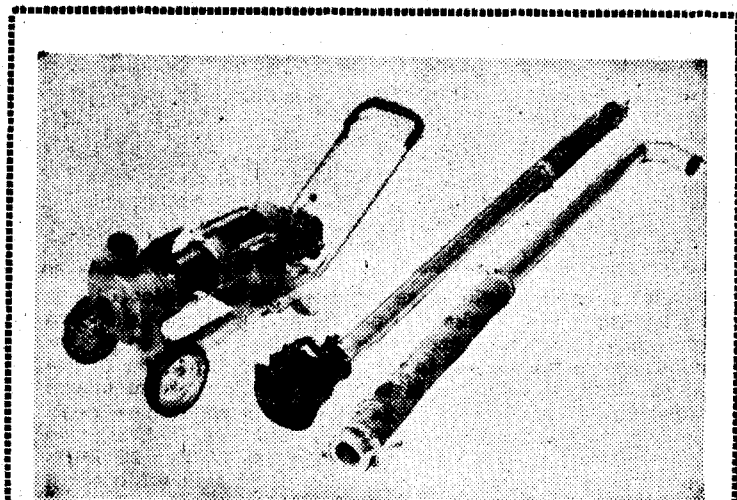
Srečanje borcev v Banjaluki

1. in 2. julija je bilo v Banjaluki svečano srečanje borcev iz vseh šestih jugoslovanskih republik. Okrog 500 delegatov je prišlo na srečanje iz Slovenskih Konjic, Velenja, Trebnjke, Bogenškega Breda, Slavonskega Breda, Ivanic grada, Cukarice, Titovega Velesa in seveda iz Banjaluke. Naš dopisnik Alojz Metličar nam piše o potovanju in vtisih slovenske delegacije.

Na poti proti Banjaluki smo se ustavili tudi v Kumrovcu ter Jasenovcu; tod za dalj časa, več krajših postankov pa smo napravili še v mnogih drugih partizanskih krajih in ljudje so nas povsod toplo sprejemali. Tudi Banjaluka, kamor smo prispeli na večer 1. julija, nas je gostoljubno sprejela. Naslednjega dne jutraj smo se odpeljali na osrednjo proslavo k spomeniku na Senitluke. Proslava je bila izredno skrbno pripravljena. Slavnostni govor je imel Osman Karabegović, ki je obudil spo-

Zahvala

Za uspešno operacijo se zahvaljujem tovarišu primarju dr. Stanetu Strnadu iz Splošne bolnišnice v Slovenj Gradcu; zahvaljujem se tudi celotnemu zdravniškemu osebju kirurškega oddelka. PETER KRAJNC, Laško 355

Črpalka za gnojnico in goste tekočine s priključkom na 3 faze. Imamo tudi monoparne in na bencinski motor. Motor se lahko vsesplošno uporablja. Kapaciteta črpalke 800 l na minuto.

Izdelek zahtevajte pri
»AGROTEHNIKI«
v vašem kraju ali direktno pri proizvajalcu
»FERRALIT« Žalec

Ob tabornem ognju

Prošnje in pritožbe se dalje nanašajo tudi na napake pri priznavanju posebnih dob. Kmetje člani ZZZB (300 iz Sombora) bi želeli, da jim članstvo v obdelovalnih zadrugah priznajo v delovno dobo.

Iz vsebine mnogih vlog se da posneti, da udeleženci NOV pričakujejo večjo skrb za borce in naglašajo, da voditelji govornijo eno, a zdolaj se dela drugo, da se sklepi IV. plenuma CK

Prošnje in pritožbe članov ZZZB NOV Jugoslavije

Nad ena četrtna vlog in pritožb se nanaša na urejanje stanovanjskih zadev.

V pritožbah dajejo udeleženci NOV razne pripombe k temeljnemu zakonu o pokojninskem zavarovanju, pritožujejo se zaradi zaostajanja pokojnin za dvigom življenjskih stroškov, otroci padlih borcev prosijo za pomoč pri zaposlovanju.

Večina udeležencev NOV in otrok padlih borcev, ki prosijo zvezni odbor ZZZB za pomoč pri zaposlovanju, naglašajo, da ne želijo iskati dela v tujini in smatrajo, da z ozirom na osebne zasluge ali zasluge staršev, imajo moralno pravico do zaposlitve v svoji domovini.

Med vlogami jih je mnogo takih, katerih vlagatelji so živeli ves čas na kmetih, pa bi sedaj želeli priti do borčevske pokojnine, kar pa ni mogoče.

ZKJ prepočasno izvajajo, da so mnogi voditelji še vedno ločeni od množice, da je sploh nemogoče proti do njih in da je to povzročil vzrok, da ne poznajo razmer na terenu.

Med vlogami je mnogo predlogov za spremembe in dopolnitve pokojninske, invalidske zakonodaje in varstva udeležencev NOV. Pritožbe pa se nanašajo po večini na težave, ki jih imajo posamezniki pri uveljavljanju zakonitih pravic.

Med objektivnim opisovanjem osebnih zadev in splošnih problemov in težav, s katerimi se člani ZZZB srečujejo, je bilo tudi precejšnje število neopravičenih zahtev.

K vsemu temu je treba pripomniti, da javnost premalo sodeluje pri urejanju osebnih pa tudi družbenih zadev. Tam, kjer javno urejajo tako osebne ali družbene zadeve, so onemogočene vse zlorabe, spletko in podtikanja. Zato je v takih primerih tudi manj pritožb.

Na deseti seji predsedstva zveznega odbora ZZZB NOV Jugoslavije je sekretarka zveznega odbora Saša Javorina poročala o vlogah in pritožbah članov ZZZB. Iz njenih uvodnih navedb in podatkov iz poročila posnemamo:

Lani so člani organizacij borcev poslali zveznemu odboru ZZZB NOV Jugoslavije in posameznim funkcionarjem 5080 raznih vlog in pritožb. Od tega jih odpade 5011 na posamezne članke, 46 na skupine (s 1639 podpisi) udeležencev NOV in 23 na organizacije. V primerjavi s letom 1965 se je število vlog in pritožb zvišalo za 808. Nad dve tretjini vseh jih je iz območja SR Srbije in Hrvatske, a samo iz Srbije polovica. Vlagatelji so delavci, uslužbenci, kmetje, upokojenci, študenti in dijaki, gošpodinje, otroci padlih borcev in borci NOV z drugimi poklici.

Brzostrelke za vosovce

Velika zahvala gre preplašenemu zajcu, da so borci Cankarjevega bataljona v Rovtiah na Škofjeloškem 12. decembra 1941 uničili celotno nemško patrolo zagrizenih policistov in esesovcev — 49 do zob oboroženih mož. S tem si je Cankarjev bataljon pridobil veliko zupanje med prebivalstvom in se oborožil za zgodovinsko bitko v Dražgošah mesec dni pozneje

Občinski odbor ZZB Radovljica pripravlja vse potrebno za slovesno podelitev domicila Cankarjevemu bataljonu, Gorenjskemu odredu in koroškim partizanskim enotam. Slovesna seja občinske skupščine je predvidena 5. avgusta. Dan zatem — 6. avgusta pa pričakujejo na Bledu vse preživele borce teh partizanskih enot. Ker nimajo naslovov, prosijo vse borce imenovanih enot, naj ne pričakujejo posebnih vabil in se slovesnosti udeležijo. Pričakujejo kakih 350 do 400 borcev. Po slovesnem dopoldanskem delu prireditve na Bledu pripravljajo tisti dan popoldne še posebno srečanje za borce v Ribnem, kjer bo prosta zabava.

V okviru teh priprav smo obiskali znanega borca, narodnega heroja Toneta Dežmana-

takoj poiskali primeren kraj za zasedo, borci so si uredili mesta za zasneženimi skalami in grmovjem in čakali...

Najprej se je okrog ovinka prikazala izvidnica, zatem glavnina in zadaj zaščitnica. Toda vsi v primerni oddaljenosti.

Borci so zadrževali dih in čakali prvi signalni strel komandanta. Prav takrat pa je Tonček pomočnik pri mitraljezu premaknil nogo, kepa snega se je zavalila do bližnjega grma, iz njega pa je skočil zajec. Preplašen jo je ubral navzdol na cesto in prav med Nemce. Ti so planili v smeh in gledali. Njihovi psi so jo ubrali za dolgo-uhcem po snegu okrog nekega kozolca. Čelo nemške kolone, ki se je ustavilo v nepričakovani zabavi, so postopoma dohajali še ostali in vsi so bili zbrani kot nalašč za tarčo.

Nenadoma pa se je zresnil nemški komandant in opozoril

dokaj primerne za pod plašč, kakor kaže tudi spomenik illegalcu na trgu za Slavijo v Ljubljani. Poki in drugi junaki so s tistimi brzostrelkami uprizorili Italijanom marsikatero presenečenje v okupirani Ljubljani.

Se en dogodek je bil zanimiv v tistem boju. Na tleh je obležalo 46 Nemcev, enemu se je posrečilo zbežati, trije pa so bili ranjeni. Ti so preplašeni pričakovali, kaj bodo z njimi storili partizani. Toda bilo je čisto drugače, kot so se bali, verjetno ob spominu na njihova ravnanja z ranjenimi partizani. Komandant Gregorčič je takoj ukazal, da jim je treba pomagati. Janez Konšek, medicinec, doma iz gostilne na Trojanah, jih je lepo obvezal, brž ko so jih prinesli v hišo k Debeljaku. Gospodinja pa jim je skuhala vročega čaja in priliča zganje, da so se opomogli od strahu, mraza in ran. Potem so jih spravili na toplo peč, Gregor-

ANTON DEŽMAN-TONČEK

lika šola za Nemce, koliko se smejo predrzniti pred partizani in kakšno je načelo našega boja.

K. Makuc

OB PRAZNOVANJU 25. OBLETNICE USTANOVITVE BRIGADE »TONETA TOMŠIČA«

Srečanje starih tovarišev

Klici veselja ob srečanju po mnogih letih so povedali največ, že v Ljubljani pred Starim Tišlerjem, od koder so se bivši borci Tomšičeve brigade odpeljali na proslavo ustanovitve brigade v Stari log pri Kočevju. Toda to ni bilo običajno srečanje starih znancev. Ves čas: v Starem logu, kjer so se tomšičevci postrojili, v Kočevju, kjer so se udeležili proslave s kulturnim sporedom in naslednjega dne v šentviški kasarni, kjer so bili na uradnem delu proslava 25. obletnice ustanovitve 1. SNOUBTT, so v njihovih srcih oživljali spomini na čase, ko so se skupaj borili za svobodno slovensko zemljo. Spomini so se vračali v čase, ko se je vse to začelo. Ah, kdaj se je že začelo?

V zgodnjem majskem jutru 1942 so Italijani ustrelili v Gramozni jami pri Ljubljani organizacijskega sekretarja KPS Toneta Tomšiča. In pred smrtjo je revolucionar pozval vse slovenske partizane k neizprosni boju proti fašističnemu okupatorju.

»Tudi do nas, ki sedimo tu za rešetkami okupatorskih ječ, je prispel glas o vaših veličastnih zmagah. Nezlomljiva vera naših tovarišev in tovarišic v veliko stvar osvoboditve slovenskega naroda se je zaradi teh vestí še bolj okrepila, in naši fantje, katerih življenje hočejo imeti okupatorji, zro v nasmehom in prezirom smrti v oči — v zavesti, da bodo tudi te njihove žrtve položile temelje svobodni bodočnosti slovenskega naroda in delovnega ljudstva. Tovariši partizani! Ne bomo vam govorili spodbujajočih besedi. Vemo, hrabrosti vam ne manjka! Le to: tovariši partizani, naš duh vas spremlja vsepovsod, v vseh vaših bojih z vami, z vami trpimo, z vami bomo boj s sovražnikom in še naši grobovi vas bodo podpirali v velikem boju, ki ga bijete in ki se ne more končati drugače kakor s popolno zmago!«

Takoj po smrti Toneta Tomšiča je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet s posebnim dnevnim poveljem pozvalo vse partizane, naj masučejo njegovo smrt. V okviru III. grupe odredov so ustanovili Prvi slovenski udarni proletarski bataljon, ki so mu nadeli ime Toneta Tomšiča. Z ustanovitvijo

tega bataljona — vojaško urejene partizanske enote s prekaljenim, zavednim kadrom iz vrst delavcev — je CK KPS položil temelj bodočim rednim vojaškim enotam — brigadam. Ta bataljon je v celoti prešel v sestavi Prve proletarske udarne brigade »Tone Tomšič«, ki je bila ustanovljena 16. julija 1942 v kočevski vasi Cesta.

Po 25 letih se je na istem mestu brigada Toneta Tomšiča zopet zbrala, vendar le, po približnih ocenah, tretjina tistih pogumnih borcev izpred 25 let; ostali so padli, pomrli po vojni. Ko so fantje bili sedaj v vrsti postrojeni, so se zopet utrnili spomini...

V brigadi so bili večinoma mladi ljudje, zbrani iz III. in V. grupe odredov. Bili so to doljenjski bajtarski sinovi, delavci, študentje, uradniki iz Ljubljane: proletarci in napredni izobraženci. V brigadi se je izšolal precejšen del naših vojaških in političnih voditeljev.

Sprva je Tomšičeva brigada kot proletarska nosila na čepih emblem srp in kladivo. Toda kmalu so odločili, naj se brigada preimenuje v I. udarno brigado »Tone Tomšič«. Nejevoljni so fantje zamenjali srp in kladivo s petokrako zvezdo. Toda brigadi je CK KPS namenil važno vlogo in njeno rast skrbno podpiral. Brigada je postala vzor vsem pozneje ustanovljenim partizanskim brigadam in to po vsej pravici.

Krvava je bila bojna pot Tomšičeve brigade. Mnogi hrabri borci so izkravali, mnogi so dobili neozdravljive rane. Tomšičevci so se tudi tokrat, ob 25. obletnici svoje brigade, najbolj pogosto spominjali bojev brigade.

Kmalu po ustanovitvi je brigado zajela roška ofenziva. Tedaj je bil komisar brigade pozneje padli narodni heroj Ivan Kavčič-Nande. Ta je tudi vodil brigado na prvo akcijo v Črmošnjice, ko so Italijani že obkoljevali Rog. Potem je del brigade izvrševal borbene naloge v obroču šestih napadajočih italijanskih divizij. Sovražnik je napadal z 72.000 vojakov. Prvi bataljon pa je odšel v neposredno bližino Ljubljane, kjer je z drznimi sunki dvignil duha borcem in ljudstvu, ki je bilo deloma pod vtisom silovite italijanske ofenzive. Brigada je s tem izpolnila nalogo, ki jo je po

Primožu Tratniku — Alešu Beblerju dobila od Glavnega poveljstva.

V napadih na zunanji italijanski obroč roške ofenzive je imela posebne uspehe tretja četa III. bataljona, ki se je drzno prebila v sredino obroča, prekrivala med samimi Italijani ves Rog, pomagala iz obroča nekaterim članom IOOF in drugim voditeljem ter prinesla Glavnemu poveljstvu v tedanjem razmeroma nejasnem položaju prva dragocena poročila. Silno navdušenje v Ljubljani in okolici pa je že med ofenzivo sprožil prvi bataljon Tomšičeve brigade, ki je prodril do Ljubljane, napadel karabinjersko postajo v Vevčah, postajo Zalog in ponovno zažgal skladišča tovarne v Vevčah.

Sovražnik je v roški ofenzivi poskušal vse mogoče, da bi uničil partizansko vojsko. Iz letal so pogosto vspali letake, na katerih je bilo napisano, da se ne bo nikomur nič hudega zgodilo, kdor se bo prijavil italijanskim oblastem. Borci v brigadi ta propaganda ni ganila, saj ni bilo niti enega dezertarja.

Da je bilo v partizanih težko za živeti, to je vsakomur znano. Tudi borci Tomšičeve brigade so morali včasih na dolge pohode sestradani in ožuljeni; niti enkrat na dan niso jedli. Težave med fanti niso nikdar povzročale preplaha in malodušnosti, le malce v šali malce zaros so se pričeli pomenkovati med seboj: »Kdaj bo že konec tega?« In pesimisti so dejali: »To še ni nič, najhujše šele pride!« Optimisti pa: »Dobro, da je najhujše že za nami!« Tomšičevci se z veseljem spominjajo, kako so kmalu po roški ofenzivi šli skozi požgane Podstenice; dobili niso mogli ne vode ne hrane. Pa je komandant /sporočil veselo novico, da gredo na Dolenjsko. In šli so, lačni, utrujeni in premočeni do kože. Nenadoma pa začne Efenkova četa peti: »...čez gore, polja, po svetu naj doni...« Fantje so v hipu pozabili na vse težave.

Taki in podobni spomini so prevečali tomšičevce, ki so se vedno stari dobri tovariši. Zadnjikrat so se v sestavi svoje brigade srečali na Sostrem pred 10 leti. Sedaj, ko je kočevska občina podelila njihovi brigadi domičil, želijo in upajo, da se bodo pogostje srečavali.

BORCI 1. SLOVENSKE NARODNOOSVOBODILNE UDARNE BRIGADE »TONE TOMŠIČ« OB SPOMENIKU BRIGADI V VASI STARI LOG PRI KOČEVJU

Tončka, ki je tudi glavni organizator letošnje prireditve teh treh partizanskih enot. Ob spominu na mnoge zanimive dogodke, boje, uspehe in tragedije teh enot je Tonček z vsem zanosom obudil spomin na eno izmed prvih, najkrajših in najuspešnejših bojev Cankarjevega bataljona. Takole je bilo.

Šola za Nemce

Komandant Jože Gregorčič in komandir Jaka Bernard, ki sta jeseni 1941 več časa zadrževala Cankarjev bataljon na Mohorju ter izvajala mnoge uspele akcije po Selški dolini, sta se odločila, da 11. decembra zvečer odpeljeta bataljon na varnejši kraj, preko Selške in Poljanske doline. Tisti dan so namreč Nemci odkrili njihovo taborišče. Prišlo je do kratkega boja in Nemci so morali zbežati z enim mrtvim in 12 ranjenici.

Borci Cankarjevega bataljona, bilo jih je kakih 65 do 70, toda le 40 oboroženih, so se po naporni hoji po zasneženih poteh ustavili jutraj na Rovtu. V tem oddaljenem zaselku štirih kmetij so si uredili za počitek in razposlali izvidnice na vse strani — po blegiški cesti, proti Selcam, Zeleznikom, Poljanam itd. Okrog 9. ure so se patrole vrnile z vseh strani in sporočile, da je po dolinah vse mirno in brez nevarnosti.

Komaj pol ure zatem pa je stražar opazil, da se iz Prevala navzgor pomika dolga vrsta ljudi. Sprva so mislili, da so morda kmetje, ki gredo skupno po seno. Toda kaj kmalu je Bernard z daljnogledom ugotovil, da so to Nemci.

Posvet v štabu je bil kratek. Izkušen in sposoben Bernard je

IZLETNIKI — TURISTI!

Kadar vas pot zanese v SLOVENSKE GORICE, se oglasite v LENARTU.

GOSTINSKO PODJETJE

»GROZ D«

- vam nudi odlično postrežbo, poleg okrepčill razpolagamo tudi s prenočišči.

Idiličen mir med goricami je najboljši recept za vdrino in duševno razpoloženje.

Delovni kolektiv se toplo priporoča za obisk.

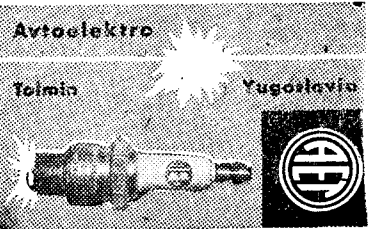
Ob dnevu vstaje slovenskega naroda prisrčno čestitamo delovnim ljudem!

ljati na naše položaje. Od tam je bil tudi zadet partizan Saksida, eden je bil huje ranjen, ta je pozneje umrl in dva lažje ranjena. Da ni bilo več žrtve med našimi, je velika zasluga hrabrega Janeza Perka iz Tržiča, ki je skočil okrog hiše in Nemce izenadil za hrbtom.

Boj je trajal morda kakih 10 minut, ne več. Ko so partizani jurili iz zasneženega grmovja na cesto, ni bilo nobenega odpora več. Pobrali so orožje, ki so se ga najbolj veselili. Pri tem so se najbolj nasmejali vodniku Pečniku, ki je ogledoval nemško brzostrelko in obžaloval, češ da je polomljena, pokvarjena. Komandant Gregorčič je potem vsem pokazal te vrste brzostrelke. Zanimivo je, da so te brzostrelke pozneje oddali za vosovce v Ljubljani. Menda so jim še skrajšali cevi in bile so

Gregorčič je vse prepračil, da edino s takim ravnanjem dokažemo, da nismo »banditi«.

Cankarjev bataljon se je tisti večer spet pomaknil dalje proti Dolomitom. Ko so naslednji dan prišli Nemci v Selško dolino, niso našli nikakega sledu več o partizanih. Seveda so šli tudi na Rovte. Po snegu so pobrali 46 zmrznenih trupel in jih naložili na sani. V hiši pri Debeljaku pa so vzeli svoje ranjence, ki so jih domačini po nalogu Gregorčiča skrbno negovali. In čudno! Nič niso preiskovali po hišah, nič grozili, niti robančili. Po njihovi splošni praksi bi bilo pričakovati, da bi požgali vse hiše, postrelili moške in ostale odgnali. Morda je bil to odmev na naše postopanje z njihovimi ranjenci, morda hud moralni udarec ob toliki izgubi. Kdo ve? Res pa je eno, da je bil dogodek na Rovtu ve-

Spalnica Ideal 4/D

- Slovenijales, Ljubljana
- Lesnina, Ljubljana
- NA-MA, Ljubljana
- Murka, Lesce pri Bledu
- Merkur, Maribor

in ostalih trgovinah s pohištvo po Jugoslaviji

Podjetje izdeluje tudi za zahtevni zahodni inozemski trg

Ob 20. obletnici obstoja in uspešnega delovanja podjetja iskrene čestitke

KR/SOPREMA

DUTOVLJE

telefon 74-816

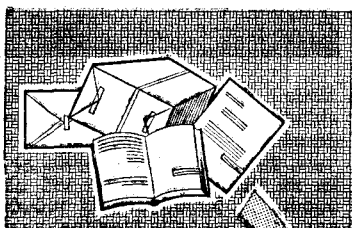
izdeluje spalnice Tip 4/D, 5/D in kombinirane omare »Breda«

Zahtevajte pohištvo Krasopreme Dutovlje v vseh poslovalnicah s pohištvo:

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Tabor pod Smrekovcem

Ozka, vijugasta in zelo strma gorska cesta nas je pripeljala do planinske postojanke Pudarjska nad Crno. Vso prejšnjo noč je bilo kakor iz škafa, tako je tudi tisto jutro bila vtiška Olševa še vedno zavita v sivi plašč gostih oblakov. Preko mogočne Pece so se valile bele meglene kope, medtem ko se je nad gozdovi Smrekovca že jela dvigati jutranja meglica.

V vsako pisarno, na vsako pisalno mizo!

Pri pisarniški delu vam bo vedno pri roki klopit trak Aero-Solotip, ki je popolnoma priročen in izredno lep. Srečate ga v knjigarnah, trgovinah, pisarnah, v vsaki pisarni in doma.

Devet kilometrov je Pudarjska oddaljena od Crne, leži pa na višini 1100 metrov. Tu na tem lepem kraju, tem prekrasnem gorskem svetu, je postavljen ravninski občinski tabor predvojaške vzgoje. Dve vrsti silovolenih vojaških šotorov, ki smo si jih v spemstvu komandanta ogledali, nas je prepračalo o vzornem redu in strogi vojaški disciplini. Tudi v skladiščih, kuhinji in jedilnici vladata red in čistota.

Dan se je nagnil proti pol dnevu, v tabor pa so začele prihajati četa za četo 16 do 18-letnih mladeničev, gojencev predvojaške vzgoje. Se kratka vsakodnevna navodila in fantje so se razkropili po svojih šotorih. Končan je bil dopoldanski praktični vojaški pouk.

Ko so pred nekaj leti prvičkrat postavljali predvojaški ta-

bor na tem mestu, je bilo dokaj težav. Manjkalo ni tudi različnih pomislekov. Mnogi so sprva bili mnenja, da podnebje, okolica, prevelika oddaljenost od najbližjega naselja in splošen položaj tabora ne bodo primerni, da bi tabor v celoti služil svojemu namenu. Kaj kmalu pa se je pokazalo, da so bili pomisleki odveč, da so pogoji naravnost vzorni in da je to danes eden najvzornjših taborov predvojaške vzgoje v Jugoslaviji.

Zivljenje v taboru poteka po strogem dnevnem redu. Že ob 4,30 uri zjutraj se skozi jutranji somrak zasliši oster glas trobente, da odmeva od bližnjih gora. Dopoldanskemu praktičnemu pouku sledi po ko-

silo obvezni počitek. Temu sledi popoldanski pouk. Zvečer ob deveti uri, ko se vrhovi bližnjih gora polagoma pogrezajo v nočno temo, tudi v predvojaškem taboru trobenta naznanja počitek in tišino.

Da je tabor na Pudarjski tako vzorno urejen, je predvsem zasloga vzgojiteljev, članov ZHOP, med katerimi so upokojeni oficirji, nekdanji partizanski borci.

Tovariš Nedžo Radzenovac, upokojeni polkovnik, ki sicer živi stalno v Mariboru, je komandant tabora pod Smrekovcem že tretje leto. Postal je že pravi domačin. Zlasti je priljubljen med tamkajšnjimi lovci in sam nam je povedal, da prenekaterikrat ob rani jutranji uri, ko nad taborom še bdi nočna ti-

šina, hiti v družbi dveh ali treh domačinov s puško na rami v lovske revirje. Njegova lanskoletna trofejka so bili ostri čekani divjega prašiča, letos pa upa, da mu ne uide stari srnjak, ki se noč za nočjo oglašča iz bližnjih gozdov.

Proti večeru je močan veter razpodel oblake. V daljavi se je mogočna Peča kopala v silju večerne zarje, ko smo se polagoma spuščali v dolino. Predvojaški tabor na Pudarjski smo zapuščali z najlepšimi vtisi. Tovariši so nam mahali v pozdrav, večerni mrak pa je legal na pobočja, tja, kjer se nad dvesto gojencev — bodočih vojakov, uči ljubiti to našo lepo zemljo, uči pa se jo, če bo treba, tudi braniti.

Konrad Orožim

ZLOČINEC IZ MARZABOTTA

Eden izmed velikih nacističnih rabljev si je spet drznil prositi za pomilostitev. Zdej živi v vojaških zaporih v Gaeti. Zadnja njegova prošnja, z dne 30. aprila letos, je zbudila val ogorčenja po vsej Italiji. Tokrat prosil, da bi mu prebivalce kraja, kjer je povzročil najhujši zločin, odpustili povzročeno jim gorje. V imenu svoje matere se sklicuje na njihovo plemenitost. Toda vsa poštena in napredno misleča javnost mu odreka milost, čeprav je od tistega klanja minilo že skoraj četrto stoletje. Njegovo pismo je sprožilo veliko ogorčenje po vsej Italiji in mnoge polemike tudi v Avstriji. Kdo je ta mož?

Ime majorja Walterja Rederja še danes zbujajo grozo. V Italijo je prišel po septembrskem zlomu leta 1943. Načeloval je 16. bataljono esesovske divizije »Adolf Hitler«. Do tega položaja je prišel zaradi svojih predhodnih zaslug. Leta 1933, ko mu je bilo komaj osemnajst let, je že bil zanimiv za avstrijsko policijo. Osumili so ga, da je sodeloval pri umoru kanclerja Dolfusa. Naslednje leto je zbežal v Berlin in se vpisal v esesovsko akademijo. Solanje je zaključil s činom podporočnika. Po nemškiasedbi se je vrnil v Avstrijo. Z veliko vne- mo se je lotil čiščenja protinacističnih sonetodnjakov. S tem si je pridobil čin poročnika. Imel so ga za enega najboljših esesovskih častnikov. Oktobra 1939 so ga zato poslali na Poljsko, kjer je načeloval 32. specialnemu oddelku SS. Uničiti je moral Zide in komuniste v ščetiškem okrožju. Priljubljen si je čin kapetana in nekaj odlikovanj. Naslednje leto, ko je Himmler ustanovil

divizijo »A. Hitler«, je postal poveljnik enega njenih bataljонов, hkrati pa je bil povišan v majorja. Leta 1941 so ga poslali v Sovjetsko zvezo. Odlikoval se je v hajkah in represalijah po Ukrajini. Med bojem s tamkajšnjimi partizani je izgubil levo roko. Po končanem zdravljenju so ga poslali v Jugoslavijo in nato še v Francijo.

Kot specialist za borbo proti partizanom je leta 1944 prišel na »Gotsko obrambno linijo«. Njegovo operativno področje je obsegalo ozemlje Apuanskih gora in toskansko-emilijskih

AREFACIJA WALTERJA RADERJA

Apeninov, tj. področje južno od Bologne. Zaradi partizanskih akcij na tem ozemlju je njegova enota v spremstvu italijanskih črnosrajčnikov prešla v napad.

Klanje se je začelo 12. avgusta 1944 v pokrajini ob Tivolskem morju. V vasi S. Anna di Stazema so Raderjevi vojaki ubili župnika s strelom v glavo, v bližnjem Baccatonu pa so postrelili še štirinajst mladeničev. V S. Anni di Versilia so v nekaj urah uspešno požgali vas in pobili 561 prebivalcev. Prav tako so požgali trg Bardine, kjer so v »soporočno ustrelili 33 vojaških obveznikov iz Pise in Luce. Dne 19. avgusta so pobili 192 ljudi, starec, žena in otrok, v S. Terenziju pri Luccu. Rader, ki je osebno vodil operacijo, je ukazal svojim ljudem, da pošiljajo ženske. Dne 24. avgusta je bil pobitih 200 prebivalcev vasi Vincu v pokrajini Massa Carrara. Nacisti niso poznali usmiljenja. Vprico mater so davili dojenčke. V tem kraju so razparali treh nosečih ženi. Klanje je trajalo neprekinjeno več tednov, dan za dnem. Višek je dosegel 29. septembra v Marzabotto, kjer so pomorili 1830 prebivalcev. Vse, kar so zajeli, so pobili brez izjeme s strelnim orožjem, z obesaženjem, bodali ali pa z metalcem plamenov.

Rader je delo opravil uspešno in v kratkem času. Vse je natanko opisal v poročilu za višje poveljstvo, katero so kasneje odkrili. Zajeli so ga po koncu vojne. Dne 31. oktobra 1945 ga je vojaško sodišče v Bologni obsodilo na smrtno ječo. Javni tožilec je zahteval po najvišji kazni utemeljil z ugotovitvijo:

»... Rader je tudi izdajalec, saj je zapustil Avstrijo in se vdinjal Hitlerju še pred njeno priključitvijo k razlju. Dokazano mu je, da je bil brez izjeme s strelnim orožjem, z obesaženjem, bodali ali pa z metalcem plamenov.

Se bolj značilni so odgovori na anketi, ki jo je v zvezi z Raderjevo prošnjo napravilo uradno revije »VIE NUOVE« prejšnji mesec. Tako v Italiji kot v Avstriji je se demščarski tisk zelo potoeval za njegovo pomilostitev.

Očedemih ustreljenih talcev iz Reggia Emilia, kmet Alcide Cervi, je odgovoril:

»... V vseh teh pokolih, naj bodo bili ali manj množični, ne moremo iskati nobene stopnje zlosti, ki so jo povzročili, zakaj storjeno nasilje nad človeško ljudstvom do življenja je vselej enako veliko. Kaznovati je treba bolj to nasilje kot same povzročitelje. Dokler pa bodo povzročitelji takšnega nasilja ljudje, morajo biti kaznovani le oni.

Lucio Luzzatto, ugleden pravnik in politik, je dejal:

»... Kdo je torej tisti, ki naj bi v tem primeru odpustil Raderju? Morda maloštevilni sorodniki žrtve? Uničena je bila cela skupnost; zato je težko reči, kdo izmed preživelih bi lahko bil upravičen govoriti v imenu vseh. Kljub temu možnosti pomilostitve ne moremo in ne smemo v nobenem primeru izključiti, posebno pa še takrat, ko je obsojenec preživel dolga leta kazni. Toda zadeva je v tem primeru povsem drugačna. Gre za obsodbo nasilja. Usmiljenje in odpustitev kazni bi morda lahko prila v poštev v drugem ožračju. Nacizma se ni končal. V Zahodni Nemčiji potopno glavno grobo žrtelnja pa kaže tudi v Avstriji. Nemški militarizem in revanšizem sta še vedno nevarna. Po svetu še vedno divjajo lokalne vojne, v katerih se poslužujejo metod množičnega uničevanja prebivalstva. Iz teje, da bi zavajevali druge narode, izvirajo nečloveško ravnanje s podjarmljenimi ljudstvi. V takšnih okoliščinah bi odpustitev zločinca, kakršni je bil storjen v Marzabotto, pomenila, da smo pripravljeni tiho podpreti te metode.

Ne govorim rad o tem, toda spomin na Marzabotto in na vse kraje po Evropi in tudi drugod, ki so trpeli kot Marzabotto, in na vsa koncentracijska taborišča, je še preveč živ. To pa ni naša krivda. Krivda sta neonacizem, revanšizem, a nič manj tudi napalm, plini, pokoli in deportacije v Vietnam. Vojaški zločini zato ne smemo zbrisati. Moramo se jih spominjati.

Don Lorenzo Bedeschi, duhovnik in eden najbolj naprednih predstavnikov katoliške levice, je dal takle odgovor:

»Ako bi bil jaz sin ene izmed Raderjevih žrtve, bi mu kot duhovnik odpustil. Kot italijanski državljani, ki je trpel pod nadvlado zločincev, pa se sklicujem na mednarodne zakone in predpise, ki urejajo sožitje med ljudmi. Zato menim, da bi odpustitev kazni Raderju pomenila žalitev spomina na mrtve, četudi bi mu njihovi otroci odpustili.

Upokojeni avstrijski diplomat, ki ni dovolil, da bi objavili njegovo ime, je dal izjavo, ki odkriva pravo ozadje zahtev po Raderjevi izpustitvi:

»... Kot nekdanji avstrijski diplomat dobro poznam Raderjevo zadevo. Ze leta in leta se neki ljudje trudijo, da bi dosegli njegovo izpustitev. Pred tem so napregli celo ministra Graffa in Kreiskyja ter druge osebnosti, med njimi predstavnike cerkve in sam Vatikan. Ko so uvideli, da je vse zaman, so začeli trditi, da je Rader pravzaprav že izgubil avstrijsko državljanstvo in zaigrali so na zahodnonemški karto. Po vsem tem so ga spet predstavljali kot Avstrijca. O njem sta razpravljala takratna zunanja ministra Saragat in Kreisky. Pri vsem gre le za politično špekulacijo raznih desničarskih sil, posebno tistih, ki imajo vpliv na avstrijsko ljudsko stranko.

Marzabotto je za Italijo isto, kar pomeni Jugoslovonom Kragujevac, Čehom Lydice, Francozom Oradour sur Glane. Takšnih spominov in simbolov ne manjka. Preveč jih je, da bi jih mogli pozabiti, zraven pa nas ob njih spremlja misel, da pod krinko obrambe demokracije počenjajo enake zločine, morda tehnično še bolj dovršene, na raznih koncih sveta.

Polde VRBOVŠEK

Pripis uredništva. — Ob zaključku redakcije smo prejeli vest, da je predsednik italijanske republike Saragat prepustil odločitev o nadaljnji Raderjevi usodi občinski upravi mesteca Marzabotto. Dne 16. t. m. je ta razpisala poseben referendum, pri katerem so smeli sodelovati samo sorodniki žrtve. Od 288 upravičencev jih je 282 glasovalo proti pomilostitvi. Raderjeva usoda je kljub političnim spletkam za vselej zapečaten.

MIHA NOVLIJAN:

Iz ranjenčevih spominov

Čeprav nisem imel ničesar v želodcu, se mi je hotelo v njem vse obrniti. Bolničarji so me spraševali, če sem kaj jezen, ker so me pretepal in mi pripovedovali, kako me drugače niso mogli zbuditi. Ponujali so mi čaja, pa ga nisem hotel, le vode sem prosil. Izgovarjali so se, da je nimajo in da je do nje tri ure daleč, da imajo samo kaphico, ki teče s streh in da zato ni zdrava, da je samo za kupo, ne pa za pitje. Pripovedovali so mi, kako je tudi te vode samo še za en dan in da če ne bo dežja, bodo poleg ranjencev in vsega drugega nosili v bolnišnico tudi vodo za 80 ljudi. Zaradi izmučenosti in slabosti se mi ni ljubilo pogovarjati.

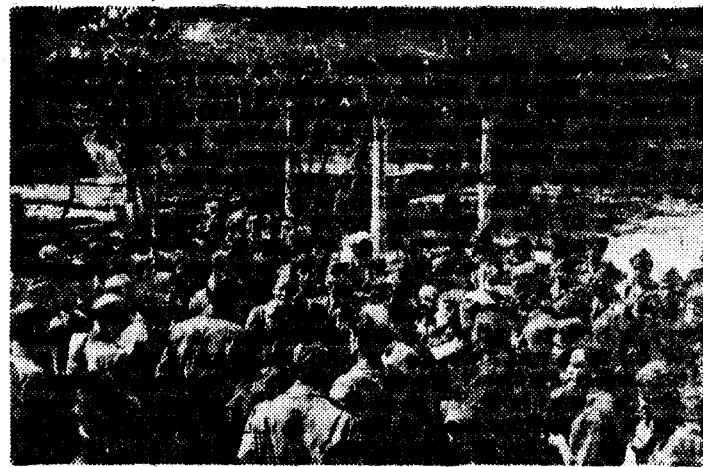
Opazoval sem svoje tovariše. Večinoma so bili Primorci, mladi in v notranjosti zdravi, imeli so velik tek. Le jaz nisem mogel dolgo uživati drugega kot čaj. Hrano, ki so mi jo dajali, sem moral vzeti in jo dati tovarišem. Jaz pa bi jo tako rad zamenjal za čaj. Če sem jo vzel, čaja nisem dobil. Tovariši me razen nekaterih niso hoteli razumeti.

Zaradi izgube krvi nisem imel teka, rane se mi niso celile, počutil sem se slabo in vedno bolj hujsal. Previjali so me, kadar je bilo potrebno. Dokler so mi rane še krvavele, so me previjali dvakrat na dan. Nekoč nas je prišel pogledat neki major, načelnik vseh bolnišnic. Pozanimal se je za vsakega posameznika, kako mu gre, kako ravna z njim in kaj bi rad v okviru možnosti. Povedal nam je tudi nekaj novic z bojišč, nas spodbujal k tovarštvu in potrpljenju, da nekaj navodil bolnišničnemu osebuju ter odšel. Sklepal sem, da gre za dobrega in vsestransko razgledanega zdravnika.

Bili smo daleč v hosti in skoraj brez zvez s svetom, zato nismo imeli cigaret. Ni mi bilo do kajenja zaradi slabosti, toda rad bi si katero prižgal, da bi se vsaj malo zamotil. Spomnil sem se prijatelja Antona Avbrekta, za katerega sem vedel, da dela v rajonskem odboru Višnja gora. Ze sem se pozanimal, kako je s pošto in prosil tovariša Kaloviča poleg mene, naj mi napiše pismo zanj. 16. julija sva pismo oddala, 24. julija pa sem že dobil paket s cigaretami, nizkimi cevji in nogavicami. Bilo nas je dosti kadilcev in po tovariško smo kmalu vse pokadili. Najmanj sem kadil sedva jaz. V mislih sem se zahvaljeval tovarišu Avbrektu.

Če prav vidim, imam v beležnici zapisano, kako sta nas 28. julija prišli popisovat naša in angleška zdravniška komisija. Popisali so nas do obisti. Angleški oficir je bil sila priazen in je vsakomur ponudil cigareto in bi se rad pogovarjal z nami. Pa ni šlo drugače kot s pomočjo tolmača. Po vsem tem smo sklepali, da nas bodo prevzeli Angleži in nas nekam odpeljali. Seve je bila to vojaška skrivnost, toda po daljšem času so se naše slutnje uresničile. Takrat pa nas je zelo veselilo, da se za nas zanimajo zavezniki. Toda do uresničitve je bila dolga pot, posejana z mnogimi ovirami.

Moje zdravstveno stanje se ni nič kaj pridlo izboljšalo. V meni je tlela še iskrica življenja. Če se prav spominim, je prišlo 2. avgusta povelje, naj spravijo iz bolnišnice vse ranjence po seznamu v kraj približno 3 km proč. Tudi jaz sem bil v

V PREDNJI VASI SE JE ZBRALO NAD STO RANJENCEV

seznamu. Dali so nam čisto, sem in tja sicer strgano perilo ter vrečko s prepečenecem za tri dni. Bila je zelo temna noč, ko so nas naložili na nosila in nas odnesli. Nosači so se spotikali in padali. Uro in pol so me nosili in okoli polnoči smo se ustavili. Od bolničarjev smo zvedeli, da pridejo po naš vozovi šele zjutraj, toda čakali smo do poldne, vozov pa še ni bilo. Zato so nas začeli nositi nazaj v bolnišnico. Od bolečin in slabosti sem bil spet ves premočen. Razen tega smo bili sila razkačeni nad nerodnostjo. Ugibali smo, kdo je temu kriv, pa nismo prišli do enotnih ugotovitev.

Po treh dneh spet povelje za odhod in spet se je vse ponovilo kot prej. Od bolečin sta med potjo dva ranjenca podlegla. 6. avgusta so res prišli po naš vozovi. Nekateri izmed nas so bili že bolj šli. Imeli so napol zaceljene rane in take so spravili na seneni voz. Mene in tri tovariše pa so položili v gnojni koš.

Poti navzdol se spominjam kot še hujske kot navzgor, v bolnišnico. Spremljal nas je tovariš Maks. Od premetavanja se je hotelo v meni vse potrgati, čeprav nisem imel v sebi drugega kot čaj. Prosil sem Maksa za silce žganja. Usmilil se me je in mi dal požirek. Prosil sem voznika, naj malo bolj pazijo na nas, saj smo le še napol živi, pa ni dosti zaleglo, saj se tudi ni dalo drugače. Še istega dne okoli poldne smo prišli najprej v Črmošnjice, nato pa v Srednjo vas. Spominjam se, da je bila nedelja in kako sem bil vesel, da smo vendar že spet med ljudmi, izven gozdov, da vidimo zeleno polje in ljudi, civiliste. Premišljeval sem, kako srečni so ljudje, ki so zdravi in ki lahko hodijo. Mene pa vozijo kot breme in nisem vedel podoben človeku. V tem se me je spet usmilil Maks in mi dal požirek žganja, ker sem najbolj izmučen od vseh, kot je rekel.

V Srednji vasi, ki je štela kakih 28 hiš, se nas je zbralo nad 100 ranjencev. Prej so tam živeli Kočevarji, zato so bile hiše po njihovem odhodu zapuščene. Le ena družina je ostala. Komaj smo prišli in ko nas se niso izkrcali, je prišel iz Črmošnjic tovariš Božidar Jakac in nas fotografiral.

Prišli smo iz različnih bolnišnic, ni bilo sodelovanja in zato so nas pustili čakati kar na vozovih na vročem soncu do treh popoldne. Potem šele so nas znosili po hišah. Mene so položili pod nadstrešek neke kašče ali poda. Tolažili so nas, da pridejo po nas avtomobili. Kam nas bodo odpeljali, je seve skrivnost. Mi pa nismo imeli ne hrane, ne zdravnikov in ne obvez. Zvečer so res pripeljali avtomobili, toda za vse na njih ni bilo prostora. Zato so naložili kar od kraja samo najbližje. Drugi večer spet in tretji spet, potem pa konec. Ugibali smo, kaj naj to pomeni, med nami so se pojavile različne govorice in negotovanja. Eni so pravili, da so odpeljali najhujše ranjene, drugi pa spet, da so jemali kar najbližje. Meni je Maks pripovedoval, kako se je prepiral s šoferji, da bi vzeli še mene, ker ne dam vse noči miru, kričim in mi mora dajati morfi, če hoče, da spijo vsaj drugi.

(Nadaljevanje)

Praznično vzdušje in razpoloženje pionirjev, zbranih v taboru »Sutjeska« na Daleč hribu globoko v gozdu Kočevskega Roga, je ob večeršnjem srečanju s starimi partizani prekipelo v odločitev, da bodo vsako leto odslej razobesili svoje zastave in razpeli šotorska krila v dnevi pred praznikom ustaje slovenskega naroda — 22. julijem — na mestu zgodovinskega pomena, nedaleč od znamenite partizanske postojanke — Baze 20. Letošnji dnevi, bilo jih je premalo, so minili prehitro. Večernje srečanje pionirskih oddelkov iz 16 slovenskih komun, razdeljenih v brigade Matije Gubca, Toneta Tomiča, Ljuba Serčerja in Ivana Cankarja, je bilo združeno z obiskom partizanskega pokopališča v Jelendolu in Baze 20, ter s popoldanskim veseljem v mikavno urejenem taboru ob prisotnosti številnih starih partizanov, med njimi Franceta Leskoška-Luke, Franca Kimovca-Zige, ob improviziranem programu članov partizanske kulturne grupe Alojše Simčičeve, Nade Stritarjeve, Janeza Kuharja, ob pripovedovanju starih partizanov, ki so pred petindvajsetimi leti preživljali z našo domovino najtežje dneve okupatorjevega nastopa v zatišju obsežnih in vselej skrivnostnih gozdov Kočevskega Roga. Sutjeska in Rog — simbola naše preteklosti, ostaneta z večeršnjim dnem datum v koledarju pionirskih srečanj in pridelitev.

»Slamnati mož« Čombe ujet

Od 30. junija 1960, ko so v nekdanjem glavnem mestu belgijske kolonije Kongo proglasili neodvisnost in ko je nastala Demokratična republika Kongo, so dogajanja v tej najbogatejši afriški deželi mešanica velikih gospodarsko-političnih interesov in puštolovstva. Za gospodarsko-politične pretrase so skrbeli tuji kapitalisti, ki se boje izgubiti kongoško bogastvo, za puštolovske podvige pa Moiz Čombe, katanški predsednik, ki je začel »delovati« že enajsti dan po proglasitvi neodvisnosti in čigar neposredno vmešavanje v zadeve Konga se je končalo prve dni letošnjega julija, ko je letalo, s katerim se je peljal, zasilno pristalo v Alžiriji.

Iz izkušenj vemo, kako težak je boj za neodvisnost. Bogastvo Konga je tolikšno, da je bilo že takoj vsem jasno, kako zagrizeno se bodo bojevali finančno-industrijski trusti, da »zamorci« ne bi prišli do tistega, kar je pravzaprav njihovo. Prva žrtev je bil predsednik prve kongoške vlade Patrice Emery Lumumba, ki so ga na Čombejev ukaz umorili 21. februarja 1961. Moiz Čombe, v resnici le »slamnati mož« zahodnega industrijskega kapitala, si je lahko »privoščil« vse: množične pokole, umor generalnega sekretarja Organizacije združenih narodov Daga Hammarskjolda, prevrate, saj je imel pomoč belih najemnikov, merilcev in avanturistov, ki so za svoje umazano delo dobivali lepo plačo.

Čombeju se je potem celo posrečilo, da je julija 1964 postal predsednik kongoške vlade. Zahodni kapitalisti so si meli roke. Toda vsa svobodna in svobodomiselnja Afrika se je temu uprla. Nemiri so spet divjali po Kongu in novembra 1965 je Čombeja pregnal polkovnik Mobutu. Postal je »izgnanec«, ki si je privoščil razkošno življenje v Madridu, Parizu in Bruslju, ki je venomer navaščil najemniško vojsko in grozil domovini. Toda julija letos se je nekaj zataknilo in dobro utečenem kolesju.

Čombe je imel ogromno denarja, kar je popolnoma razumljivo. V Evropi se je baje ukvarjal s kupčijami, pri čemer se je predvsem zanimal za turizem: gradil naj bi hotele, urejal plaže, zabavišča itd. Venomer je ponavljal, da je samo zato tako dober politik, ker je tudi sposoben posloven človek. Takšne poslovne načrte naj bi tudi koval v svojem razkošnem madridskem apartmaju v Ulici doktorja Fleminga, kjer je imel veliko služabnikov,

Razgledi s 46. vzporednika

osebnih stražarjev in pomočnikov. Usodnega dne v svojem življenju je bil na otoku Ibiza pri Majorki. Po kosilu je nameraval odleteti v bližnjo Palmo. Njegov stari svetovalec Francoz Francis Bodenan, ki je bil nekoč zaradi sodelovanja pri umoru obsojen na dvanaest let prisilnega dela, je ukazal, naj napolnijo bencinski tank. Začudenemu Čombeju je pojasnil, da je to varnostni ukrep. Letalo je vzletelo in čez dvajset minut je pilot David Taylor zapil v mikrofoni: »Upor v letalu. Prisiljen sem leteti proti Alžiriji.«

V letalu so bili poleg Čombeja: pilot David Taylor in Trevor Coppelston (nekdanji oficirja angleškega letalstva), v industrialca spreobrnjeni najemnik belgijskega rodu Marcel Hambursin, nekdanji bruseljski advokat Charles Ségat z ženo in dva španska policijska inšpektorja oziroma Čombejeva telesna stražarja. Menijo, da je »kašo skuhal« Francis Bodenan. Med poletom naj bi pohitel v pilotsko kabino, ustrelil iz pištole, prestrašil pilota, ga prisilil, naj leti proti Alžiriji, potem pa razorožil španska policista. Menijo, da mu je Marcel Hambursin pri tem »pasivno pomagal«.

Dvomotorni »Hawker-Siddeley 125« z oznako »G-ASNU« je kmalu nato pristal na alžirskem vojaškem letališču pri Bufariku. Alžirske oblasti so vse neprilakovane obiskovalce aretirale in jih pozapirle. Kongo je zahteval, naj Čombeja predajo Kinshasi, ker je bil tam obsojen na smrt že 17. marca lani zaradi umorov, pokolov, ropov in poneverb. Toda kongoška delegacija, ki jo je vodil minister Diaka, se je vrnila iz Alžira praznih rok. Alžirci menijo, da bi bilo primernejše, ko bi Čombeju sodilo vseafriško sodišče, ki naj bi takšno prakso nadaljevalo z »vsemi afriškimi zločinci, ki zavirajo osvobodilni boj in se povezujejo z imperiaлизmom«. Afrika naj bi dobila nekakšen Nürnberg.

Nehoteni Čombejev prihod v Alžirijo je dokaj nejasen. Kako da se je Bodenan odločil za takšno dejanje? Kdo mu je plačal več? Ali se je sprl s Čombejem? Ali gre za politično igro s pomembnejšim ozadjem? Na ta vprašanja ni mogoče odgovoriti. Doslej je znano le to, da se je Čombe, ki prebiva v vili, pogovarjal z dopisnikom nemške revije »Stern« in mu dejal, da ga ni mogoče »rešiti«, se pravi ugrabiti.

Nekaj dni po tem dogodku so v Kongu spet zapokale puške. Belj najemniki so se baje »uprli«. Resnica je, da so zasedli mesti Kisangani in Bukavu, na veliko pobijali prebivalstvo, zajeli tuje novinarje kot talce, naposled pa pobegnili z letalom, ker je bila vladna vojska močnejša. Najemnikov je bilo nekaj sto, toda njihov napad je pokazal, kako pomemben vojaški faktor so v Kongu.

Seveda: saj gre za »prekaljene in preizkušene borce«, v večini za nekdanje naciste, za neonaciste, krvi in umazanega denarja željne ljudi, ki jih plačuje zloglasni »Katanga Lobby«, katere »slamnati mož« je bil doslej Moiz Čombe.

»Katanga Lobby« so ustanovili novembra 1961, ko je bil Patrice Lumumba že mrtev in ko so v Kongu divjali boji. »Katanga Lobby« plačuje najemnike, zaradi svojega gospodarskega potenciala pa ima tolikšno politično moč, da je že marsikdaj vladal na vlade in politike po svetu. Na vrhu je zloglasna in vsemogočna belgijska »Union minière du Haut-Katanga«, nato pa je organizacija razdeljena na štiri »rezine«: »Tanganika Concessions Limited« (skupina Rockefeller) ter banke Midland, Barclay's, Baring in Rothschild.

Te organizacije ne nadzorujejo samo kongoškega bogastva, marveč tudi rodezijsko gospodarstvo, bogastvo portugalskih kolonij itd. Od njih so odvisne druge organizacije, od teh spet druge itd.

Njihova moč je tolikšna, da je moral predsednik Mobutu pustiti v namerah. Njegova politika teži h gospodarski osamosvojitvi Konga, torej k nacionalizaciji kongoškega bogastva, ki je v rokah zahodnega kapitala. Ukrep se mu ni docela posrečil, ker so mu zagrozili z odhodom vseh strokovnjakov. To je že znana politika kolonizatorjev: domače prebivalstvo v bogati koloniji se ne sme solati, marveč mora opravljati samo nekvificirana dela (ob proglasitvi neodvisnosti je bilo v Kongu morda dvajset domaćinov s fakultetno izobrazbo!), nadzorstvo in strokovna dela pa so v rokah kolonizatorjev.

Vsakih nekaj mesecev se v Kongu pojavijo beli najemniki: prihajajo iz portugalskih kolonij in Smithove Rodezije, kjer se nenehno urijo, pa tudi iz Španije, Portugalske in drugih zahodnoevropskih dežel, kjer jih novačijo. Namen »Katanga Lobby« je nenehno vznemirjati Kongo. Za letošnji julij je »Katanga Lobby« pripravil »načrt Kerilis«: zasedsti deželo, strmoglaviti Mobutuja, postaviti na čelo države Čombeja, potem pa bi seveda Kongo stopal po poti, ki bi jo začrtavali v Bruslju, v sedežu »Union minière du Haut-Katanga« in podobnih trustov.

Doslej so se takšne diverzantske akcije posrečile, zadnjič pa se niso. Mogoče so zagrešili napako v prenapetosti, mogoče je kdo ravnal po svoje, kajti prvič se »Katanga Lobby« načrt ni posrečil. Najemniki so jadrno pobegnili, zdaj pa seveda ni nikomur do tega, da bi brskal po »načrtih Kerilis« in stvari razglašal v javnosti: pokazalo bi se, da je marsikatera vlada zahodne poloble vmešana v spletko.

Toda »Katanga Lobby« je izgubil le majhno bitko. Najemniki se bodo spet zbirali in urili. V prihodnjih mesecih bo bržkone spet mogoče slišati zanje in za nemire v Kongu.

STANE IVANC

Podeljene so nagrade vstaje

V veliki dvorani izvršnega sveta skupščine socialistične republike Slovenije so bile na predvečer dvaindvajsetega julija podeljene nagrade vstaje slovenskega naroda za leto 1967 kot

● priznanje umetnikom revolucije, ki smatrajo za eno svojih poglavitnih nalog ne odrekati se te edinstvene kulturne dediščine, nasprotno, biti njeni zvesti čuvarki in s tem pobudniki prenašanja revolucionarnih tradicij na mladi rod, na nosilce še svetlejšega jutrišnjega dne;

● priznanje umetnosti revolucije; umetnosti plemenite moči, svežosti, neposrednosti, prekaljenosti in iskrenosti, ki naj kot enakovreden del naše kulturne stvarnosti služi v dobro človeku in človečnosti.

V svojem zgodovinskem delu »LEGENDA O ŠTIRINAJSTI« avtor LADO AMBROŽIČ s sodobno znanstveno analizo dogajanj in odločujočih činiteljev podaja podoben, točen, kritičen in zelo objektivni pregled vseh težav in junških bojev borcev enot 14. divizije, ob času njene pohoda na Štajersko, v januarju in februarju 1944. leta. Delo kot celota predstavlja dragocen prispevek k znanstvenemu opisovanju in obdelavi zgodovine osvobodilnega boja slo-

venskega naroda, obenem pa s plastičnimi in dokumentiranimi opisi resničnih dogodkov, na poljuden in nevtralen način seznanja slehernega bralca in ga prepriča o veliki vrednosti moralnih vrlin, ki so borcem 14. divizije omogočile, da vzdržijo nadčloveške napore v neenakem boju s surovo naravo in mnogo boljše opremljenim močnejšim sovražnikom.

KAREL GRABELJŠEK, ki je doslej napisal več knjig iz partizanskih let, je z romanom MED STRAHOM IN DOLŽNOSTJO dal eno življenjsko

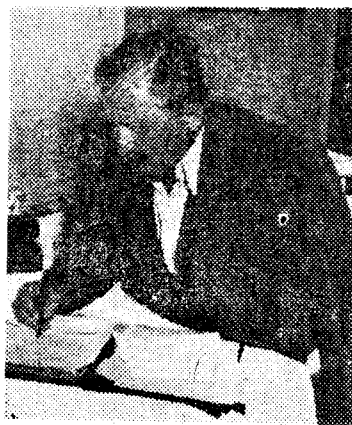
najprepričljivejših in umetniško najpopolnejših del o narodno-osvobodilnem boju na Slovenskem. V svojem romanu prikazuje usodne dileme kmetištvu v Dolomiti, kjer se je partizanstvu postavljalo na pot vse od belogardistov, plavogardistov, četnikov, Italijanov in Nemcev in iskalo pri kmetu kruh in zavetje ter mu vsiljevalo tudi puško, on sam pa se je med strahom in dolžnostjo bojeval za svoj obstanek. Grabeljškova junaka, kmet Kozlevčar in njegova žena, žrtvi teh razmer, živita pred nami kot pristna kmečka človeka z vso ljubeznijo do zemlje in narave, do sočloveka, pa tudi z vsem občutkom za pravičnost, zaradi katere se je osvobodilni boj tudi bil v skoraj nemogočih okoliščinah. Tudi sicer je delo napisano z dobrim občutkom za karakteriziranje oseb, z izrednim posluhom za njihove mravnene peripetije, hkrati pa v lepem, sočnem jeziku, ki nadaljuje najboljše tradicije slovenskega pripovedništva. Delo pomeni tudi za avtorja njegov doslej največji slovstveni dosežek.

KAREL LESKOVEC v navidezno umetniško nepretencioznem avtobiografskem delu KRIZPOTJA opisuje svoj odhod v partizane, zatem pa boje in življenje v Logaški četi in Dolomitskem odredu do vstopa v brigado Franceta Prešerna po

italijanski kapitulaciji. Delo ima kot neposredno pričevanje o prvih partizanih na Notranjskem veliko dokumentarno vrednost. Odlikuje ga pošteno, ne črno belo prikazovanje ljudi in njihovih usod. Avtor podaja dogodke sicer kronološko, vendar z velikim smislom za izrazite življenjske situacije, ki so bile nekoč pomembne za takšno ali drugačno odločitev ljudi na tej ali oni strani, danes pa v pisateljevi interpretaciji pritegnejo bralčeve pozornost in mu dajejo intimen, vseskozi pošten

vpogled v partizanstvo. Leskovecova Krizpotja pa odklikujeta vrh vsega še preprost, neizumetničen slog in jezik, zato ima delo tudi nesporne literarne kvalitete.

IVAN POTRČ je v novelistični zbirki ONKRAJ ZARJE zbral vrsto krajših pripovedi, med katerimi sedijo nekatere med najboljšimi avtorjeve pripovedne tekste in hkrati med najboljšimi v slovenskem slovstvu naslopih. Novele razodevajo tipično avtorjevo posebnost: živno, prepričljivo upodabljanje domače pokrajine in ljudi, pri tem pa tiste drobne stvari in dogodke v življenju, ki jih razkrije le resnični umetnik. Novele obravnavajo sicer različno tematično, vendar zajema osrednji del knjige tudi takšne, ki spadajo med doslej najpristnejša pričevanja trpljenja in bojev slovenskega ljudstva na Štajerskem med zadnjo vojno. Naj gre za baladna srečanja z Osojniki ali z rudarjem in pesnikom Francetom Kozarjem, za kratek pogled v kurirsko karavlo, za prizor, ko Nemci odženejo starega Štuhca ali za ponesrečen pobeg iz mauthausenskega taborišča — vselej nam avtor, ko osvetli delček človeškega življenja, prikaže tudi celoto. In takšna je tudi celotna novelistična zbirka: sinteza predčerašnjega, včerašnjega, današnjega in jutrišnjega sveta in človeškega življenja, ki so mu zunanji dogodki zgolj fizične pregrade; samo pa se preliva po strugah, ki jih pa kdaj odkrije le dober pisatelj.

RADO SIMONITI

Nagrada vstaje za leto 1967 se podeljuje skladatelju RADU SIMONITU za njegovo glasbeno enodejanko »PARTIZANKA ANKA«, napisano po besedilu Smiljana Samca, ki pomeni vrh in smiselno dopolnitev obsežnega skladateljevega opusa na tematiko revolucije in NOB.

Rado Simoniti je eden redkih naših glasbenih ustvarjalcev, ki se je dobesedno ves posvetil tematiki revolucije in NOB in dosegel z njo izredno popularnost. Dovolj je, če ome-

nimo Simonitijske zborovske skladbe, ki jih je pel najprej doma in v tujini »Srečko Kosovel«, nato Invalidski pevski zbor in za njima praktično vsi slovenski in jugoslovanski vokalni ansambli, nadalje številne samospespe, pa otroške pesmi in priredbe ter krajše instrumentalne skladbe. Veliko teh Simonitijskih del je upravičeno ponarodelo.

Simonitijska glasbena enodejanka »Partizanka Anka« ni modno delo, pač pa iskrena skladateljeva izpoved z izrazitim poudarkom na melodični liniji, logično nadaljevanje vsega tistega, kar je kot najboljši ustvaril doslej avtor, večje in efektne instrumentirana.

In česar ne kaže podčrtati kot zadnje: poleg M. Logarjevega scenskega dela »Enaštiri-deset« je Simonitijska enodejanka edino jugoslovansko glasbeno-scensko delo s partizansko motiviko, ki je doživela živahen odmev že ob prvem snemanju za radio in televizijo.

Imeli smo ljudi...

JOŽE BREMEC

V soboto, dne 8. julija smo se v Rogški Slatini poslovili od vzornega člana ZR revolucionarja in komuniste Jožeta Bremca. Pokojnik se je rodil pred 60 leti v Sp. Idriji; tam je tudi obiskoval osnovno šolo in se pri svojem očetu izučil za krojača.

Tovariša Jožeta, doslednega nasprotnika potujočanja slovenskega življa, so Italijani vabili v vrste protislovenskih organizacij, vendar zaman. Kmalu se je povezal z OF. 16. septembra 1943 pa je stopil v Idrijsko-tolminski odred. Pozneje je bil v Vojkovi brigadi kot intendant in namestnik komandirja čete. V borbi je bil hudo ranjen in postal je 70-odstotni invalid.

Po osvoboditvi je bil tovariš Brevec dodeljen v NZ Idrija kot poveljnič postaje. Leta 1946 so ga na lastno željo premestili na Štajersko, kjer je bil komandir PLM v Podčetrniku, Smarjah pri Jelšan in nazadnje, pred upokojitvijo, v Rogški Slatini kot namestnik komandirja. Jože Brevec je tudi po osvoboditvi marljivo delal v mnogih družbeno-političnih organizacijah. Kljub boleznem se je boril za pravice delovnega človeka. Ohranil ga bomo v trajnem spominu!

JOŽKOVA PRUČKA

Na pručki tam pri teti Ani sedel je deček kodrolas. Ležala knjiga mu je v dlani in vanjo sklanjal je obraz.

Veš, Jožek, mu je teta rekla, si pasel in na njivi plel, k večerji ti bom štruklje spekla, pa mislim, da jih boš vesel.

Nasmehnil se je ljubeznivo in s pručke se je dvignil bos. Oči so mu sijale živo. Ta deček bil je — Jožek Broz.

Ze davno zgodba je končana... Iz dečka zrastle je junak. Leži pod rušo teta Ana, a pručka nam spomin je drag.

Kmetica Ana Kolarjeva v Trečah pri Podsedri na Kozjanskem je bila teta marsala Tita. Mali Jožek Broz je večkrat bival pri njej. Ko ga je pozneje preganjala oblast kapitalistov, mu je teta nudila zavetje. Pod njeno streho so bile tudi partijske konference. Mrzden je teta leta 1951 umrla. Muzeju revolucije v Celju prepustila staro lesenjo pručko, na kateri je njen mali nečak vselej rad posedeval.

Partizanska ljudska pesem

PESEM O CELJSKI ČETI

(ustanovljeni 20. julija 1941 na Resévnji)

V gozdovju Resévnje, nad grapo s potokom
v tem julijskem jutru stoje ljudje,
to borci so s samokresi pod bokom
in s puškami, ki jih k nogam drže.

Pred njimi se Vrnč — komandir ustavi,
premeri tovarišev vrsto z očmi
in z dvignjeno jih pestjo pozdravi:
»V boj za svobodo!« »V boj!« klic zveni.

»Mi vsi smo zdaj borci Celjske čete
in vsi si krepko sežimo v roke
s prisego, da hočemo te preklete
fašiste goniti z naše zemlje!

Kdor noče kot suženj hirati beden,
naj vstane proti oblasti zla!
Življenja v svobodi le človek je vreden,
ki za svobodo umirati zna!

Pred nami so mnoge muke krvave,
za njimi šele pa nam cilj blešči.
Le skozi žrtve gre pot do slave,
le iz noči se jutro rodi!

Mi smo komunisti, tovariši dragi,
razredni boj nas koval je doslej,
pravica naša nam jamstvo je k zmagi,
zato, partizani, hrabro napreji!

Mehkobni sončni žarki v trepetu
skož veje padajo bukev in smrek
na resna lica Skvarču, Stantetu,
na vrsto še drugih borcev v breg.

Tovariši v krogu tesno objeti
zdaj »bilečank« tiho pojo.
Nasmehne se Vrnč in pristopi k četi.
»Fantje, na življenje in smrt, zdaj v boj gremo!«

FRAN ROŠ

RESÉVNJA

(Spominu sekretarke okrajnega komiteja SKOJ Cvetke Jerinove in Dušana Leha, ki sta padla 18. marca 1945 na Resévnji pri Sentjurju)

Noč nad Resévnjo. Zdaj spregovorijo
gozdovi širni tod pod suvitom zvezd,
ko jim vrhovi v vetru zašumijo
o Cvetki in o Dušanu povest.

Bilo je jutro prve dni pomladi,
ki že je odpirala v svobodo pot.
Tedaj sta dve življenji jasni, mladi
izkrevavli v zadnjem snegu tod.

Ob smrekah tam je Cvetka onemela,
pod vrhom Dušan se je sklonil str.
Oba pod streli je tema objela
in v boju združena sta padla v smrt.

Ze leta na Resévnji tiho spita
v naročju topel hribov in gozdov,
a njuna kri, iz močnih src prelita,
nam čas rodila je svoboden, nov.

Molči Resévnja in zvesto varuje
nad grobom pokoj neskaljenih sanj,
ko v noči mesec nad zemljo potuje,
ko v mladem soncu sije živih dan.

DROBNE animivosti

● Najbolj razširjena snov v rastlinah in živalskih celicah je — voda. Rastline vsebujejo v splošnem več ko 90 odst., živalski in človeški organizem pa približno 65 odst. vode. Človeški organizem vsebuje poleg vode 10 odst. soli, 21 odst. beljakovin, 3 odst. maščob in 1 odst. ogljikovih hidratov.

● Soji pravijo tudi: kitajska krava. Soja vsebuje veliko količino beljakovin, ki so enakovredne živalskim beljakovinam, in precejšnjo količino olja, tako da lahko popolnoma nadomesti mleko, zaradi česar so ji na Kitajskem vzdeli omenjeno ime. Na Kitajskem so gojili sojo že pred 4.000 leti; njeno seme je spadalo še k štirim svetovnim pomembnim semenom: k pšenici, rižu, ječmenu in prosu. Z mletjem soje se pridobiva moka, ki jo je mogoče uporabiti za predelovanje v razna živila, med temi tudi v živila za otroke in diabetike (sladkorno bolen), uporabljajo pa jo tudi pri proizvodnji margarine. Iz soje delajo tudi barve, mlo, gazolin, gumo in tekstilno blago. Sojo so prinesli v ZDA mornarji v nekaj vrečah kot ladijski obtež na neki hitri jadnici s Kitajskega. Nekaj tega semena so posejali, kakšnega posebnega uspeha pa niso dosegli. V zahodnih deželah niso skoraj sto let upoštevali soje, šele med drugo svetovno vojno so spoznali, kako redilna je soja, ter so jo začeli gojiti na velikih površinah. Ameriški poljedelci so pridelali npr. 1966. leta 931.000.000 bušlov (bušel — približno naš merik) soje ali 85.000.000 bušlov več kot 1965. leta. Sovjetski znanstveniki so, poleg drugega, ugotovili tudi, da je na področju, kjer prebivalci uživajo sojo, skleroza pri ljudeh le izjemno primer.

● Kokosov oreh je sad palma *Cocos nucifera*, drevesa v tropskih krajih, ki doseže tudi 25-metrsko višino. Sad sestoji iz zunanje, vlaknaste, debele skorje in trde koščaste luske, ki varuje jedilno jedro. V notranjosti zrelega jedra je manjša količina mleka, ki jo uporabljajo za osvežujočo pijačo. Trdi del jedra uporabljajo za surovino v slaščičarski industriji. Iz vlaknen izdelujejo grobo predvilo, iz koščaste luske razne predmete, npr. jedilni pribor. Kokosov oreh in kopro (posušeno kokosovino) izvažajo v glavnem Filipini, Cejlon, Indonezija, Malaja in Nova Gvineja.

● Jerebica, nenasični hrček in plašni poljski zajec najraje živijo v višinah do 500 m, v višinah nad 1000 m pa živijo močnejši jeleni, srne, lisice, jazbeci in danes že dokaj redka prepelica; s tem seveda ni rečeno, da navedene živali ne živijo tudi v nižjih predelih. Na drugih celinah pa živijo številne živali v večjih višinah. V himalajskem pogorju so baje odkrili neko žabo, ki živi v 8000-metrskih višinah.

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Videl sem jih umirati v tisti noči

Pripoveduje Boris Afanasjev, poročevalec sovjetske časopisne agencije TASS

14. oktobra zjutraj sem bil v Berlinu, ko sem dobil ukaz, naj nemudoma odpotujem v Nürnberg, da bi bil pri eksekuciji nacističnih zločincev. Z menoj naj bi šel tudi Viktor Tjomin, ki je tedaj pisal za »Pravdo«. Naslednjega dne sem bil že v Nürnbergu. Najprej sem si zagotovil direktno telefonsko zvezo med sodno palačo, Berlinom in Moskvo, potem pa sem poiskal tuje kolege — bilo jih je šest — ki naj bi z nama vred gledali zadnje dejanje procesa.

15. oktobra ob 20. uri sem stopil v prostore sodišča, v katerih so se med procesom lahko pogovarjali obtoženci in njihovi zagovorniki. V teh sobah so se na smrt obsojeni zadnjič sestajali z domačimi. Vsakdo izmed nas je moral obljubiti, da se nikamor ne gane. Saj se niti ne bi mogel, ker so se pred vrata postavili ameriški policaji, poleg tega pa nas je nadzorovalo še nekaj ameriških oficirjev.

Bili smo precej živčni, ker nismo vedeli, kako bodo potekali dogodki. Okoli 21. ure je prišel polkovnik Andrus in nam s sebi lastno natančnostjo spregovoril o zaporu, njegovi strukturi, številu zapornikov, ki jih je mogoče spraviti vanj. Polkovnik nam je povedal, da je trenutno v zaporu 186 obtožencev in prič, ki se bodo v prihodnjih procesih pojavili pred sodniki. Enajst obsojencev na smrt so z drugimi največjimi nacističnimi zločinci varovali v posebnem krilu zaporu.

Nato nam je na maketi, skicah in fotografijah pokazal, kakšna sta sodišče in zapor. Po-

ravno to noč — s 15. na 16. oktober — potekal rok dveh tednov, določen priziv in da je že sklenjeno, kaj se bo zgodilo z njimi.

Najprej sem videl v celici Keitla. Mirno je urejal pograd in čistil smetke z odeva. Mogoče ni vedel, da ne bo več dolgo spal. Potem sem obšel pred Ribbentropovo celico. Vanjo je svetil reflektor. Nekdanji minister za zunanje zadeve je sedel pri oknu in se pogovarjal z duhovnikom. Držal se je kot zmerom, se pravi, da je imel glavo rahlo nagnjeno nazaj.

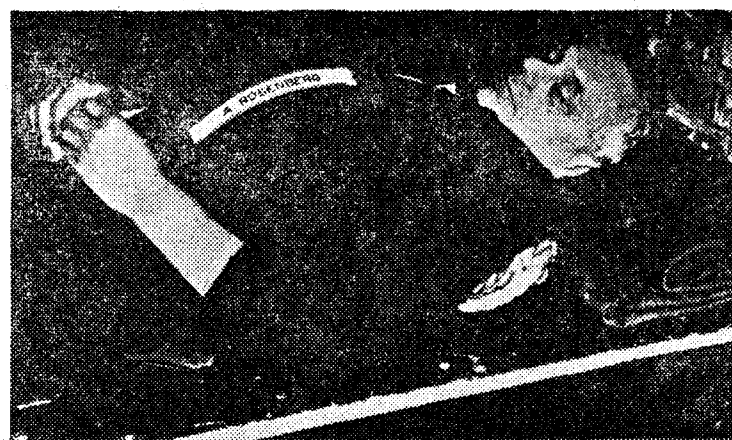
Jodi je sedel za mizo, hrbet je kazal v stran in nekaj hitro pisal. Na mizi je bilo veliko papirja. Zato pa so Goering, Streicher in Rosenberg spali. Frick in Kaltenbrunner sta ležala na pogradu in brala. Sauckel je živčno hodil gor in dol po celici. Frank je sedel za mizo in kadil cigaro. Seyss-Inquart se je pripravil, da leže.

Ko smo se oddaljili, smo zaslišali udarec na gong. Ura je bila pol desetih, čas spanja v nürnberskem zaporu. Ogleдали smo si jedilnico, ambulanto in kapelo zaporu. Potem smo šli čez dvorišče proti zgradbi, kateri naj bi bila, čez nekaj ur eksekucija. Bila je nekakšna velika baraka z zaprtimi okni. Dolej je bila telovadnica za zapornike. Polkovnik Andrus je ukazal stražarjem, naj odpro vrata, in v hipu smo prišli iz teme v močno razsvetljen prostor. Pred seboj smo zagledali precej veliko napravo: morišče. Vse dolej sem si predstavljal vislice kot precej primitivno stvar: dva trama, povezana s posevnim. To pa je bilo videti strašno, precej bolj zapleteno.

Ameriško poveljstvo je dalo postaviti tri vislice. Na dveh, tako nam je bilo pojasnjeno, naj bi izvedli obsodbo, tretje pa naj bi bile za rezervno. Vislice so bile na visokem lesenem odru, do katerega se je prišlo po dokaj širokih dvanajstih stopnicah. Na vsakem odru je bila krepka konstrukcija v obliki grške črke »pi«, narejena iz tramov. Na sredi vodoravnega trama je bil velik kavelj, s katerega je visela debela vrvi. Težko si je bilo predstavljati, kako naj bi delovala velika naprava. Šele tedaj, ko je ameriški vojak

kako, v kakšnih okoliščinah, kje. Navajam polkovnikove odgovore, kot sem si jih bil zapisal v beležko.

»Okoli 23. ure,« je začel polkovnik Andrus, »je ameriški vojak, ki straži Goeringovo celico, zaslišal, da obsojenec hrope. Takoj je poklical oficirja, jetniškega zdravnika in duhovnika. Ko so prišli v celico, je bil Goering že v agoniji. Kmalu nato je umrl. Zdravnik je našel v obsojenčevi ustni votlini nekaj drobcev stekla in ugotovil je, da je smrt povzročil strup:

USMRČENI ALFRED ROSENBERG

ciankalij. V celici so našli prazno tubo, v kateri je bila bržkone skrita ampula s strupom.

Polkovnik je dodal, da si ni na jasnem, kako je Goering lahko prišel do strupa, naposled pa nas je obvestil, da mu je obsojenec zapustil spomenico in nekaj pisem. Andrus ni hotel povedati, kaj je v njih. Potem se je obrnil in naglo odšel iz

majsa sem slisal njegov glas. Pastor je mrmraje molil. Drugi rabelj je nataknil na Ribbentropovo glavo kapuko, mu nataknil zanko in mu jo zategnil ob vratu. Ameriški major, ki je stal pred odrom, je naglo zamahnil z roko in prvi rabelj John Woods je potegnil zvod k sebi. Loputa pod obsojencem se je v hipu odprla. Ribbentrop je izginil v tri metre globoki luknji. Pogledal sem na uro: 1.15. Vrv, na kateri je obvisel Ribbentrop, se je rahlo majala.

Vsi so še naprej stali. V napeti tišini sem zaslišal močan in miren glas — bržkone je bil glas polkovnika Andrusa: »Gospodje, lahko kadite.« Bil je trenutek sprostitve; vsi smo naglo prižgali cigarete.

Cez dve minuti so privedli Keitla. Ura: 1.17. Keitel je bil nenavadno miren. Pogledal je na vislice, potem pa na ljudi okrog njh. Vse se je zgodilo hitro kot pri Ribbentropu. Drugi rabelj je stopil na oder prvih vešal in prerezal vrv. Slisati je bilo, kako je Ribbentropovo truplo padlo na tla. Pod oder sta odšla ameriški in sovjetski zdravniki. Ugotovila sta, da je obsojenec mrtev, in obvestila zavezniško komisijo. V beležko sem si zapisal čas: 1.29. Mimo sta prišla ameriška vojaka z zabojem, v katerem je bilo Ribben-

... SLIVOVKO Z *Gradnja* PROSIM! ...

tem nas je popeljal naokoli. Po dolgem podzemeljskem hodniku, skozi katerega so vodili obtožence v sodno dvorano, smo šli proti celicam na smrt obsojenih. Hodniki so bili temni. Samo pred enajstimi celicami so bile prižgane močne luči, poleg tega pa so notranjost osvetljevali z reflektorji. Stražarji pred vrati sploh niso umaknili pogleda z opazovalne line.

Drug za drugim smo stopali k vratom ter opazovali ljudi, ki naj bi čez nekaj ur zadnjič obračunali za svoje zločine proti človeštvu. Nobeden izmed obsojencev še ni vedel, da je zavezniški svet za nadzorstvo Nemčije zavrnil njihove pritožbe. Vendar so vsi vedeli, da je

odgrnil črno platno, ki je z vseh strani zakrivalo spodnji del odra, nam je postalo jasno, kako so vislice zgrajene.

Na sredi odra je bila loputa, ki se je skoraj neopazno odpirala in zapirala. V tistem času je skozi loputo šla vrvi, ki jo je napenjal dvesto kilogramov težko breme. Ob eksekuciji naj bi breme nadomestilo obsojenec. Loputo je odpiral in zapiral eden izmed ameriških rabeljev, in sicer s pomočjo vzvoda. Ves deni del prostora za eksekucijo je bil pregrajen s črno zaveso, ki je segala od strupa do tal. Za zaveso naj bi odnašali trupla usmrčenih.

Vrnili smo se v sobe, ki so bile rezervirane za nas. Polkovnik Andrus je odšel, da bi vsakemu izmed obsojencev povedal, da je zavezniški svet zavrnil prošnjo za pomilostitev. Vsi so odzvali s črno zaveso, ki je segala od strupa do tal. Za zaveso naj bi odnašali trupla usmrčenih. Vrnili smo se v sobe, ki so bile rezervirane za nas. Polkovnik Andrus je odšel, da bi vsakemu izmed obsojencev povedal, da je zavezniški svet zavrnil prošnjo za pomilostitev. Vsi so odzvali s črno zaveso, ki je segala od strupa do tal. Za zaveso naj bi odnašali trupla usmrčenih.

naše sobe. Da bi preprečili druge poskuse samomora, so vsem obsojencem nadeli lisice. Bilo jih je deset.

Ob 0.55 uri: poklicali so nas, naj gremo na prizorišče eksekucije. Tokrat so na vsej poti stali oboroženi ameriški vojaki, ki so bili drug ob drugim. Telovadnica je bila razsvetljena. Vanjo so prinesli osem miz in osem stolov za nas, ki so jih postavili kakšne tri ali štiri metre od odrov.

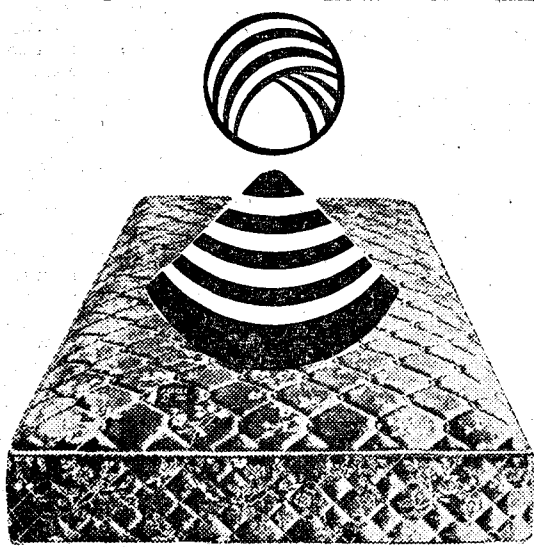
Na desni so bili zbrani člani komisije štirih vešal, zdravniški strokovnjaki, prevajalci. Rabelja sta že stala na enem izmed odrov. Zagledal sem črno kapuko in jermene. Zanka je bila blizu prečnega tramu, bremena ni bilo več na vrvi.

Ob 1.11 uri: Prišel je polkovnik Andrus z duhovnikom. Čez nekaj minut je prišel Ribbentrop med ameriškim vojakom. Bil je čisto blizu mene, videl sem, da se maje. Njegov obraz ni bil bel, temveč rumen. Oči je imel priprte. Sneli so mu lisice in mu zvezali roke z jermenom. Ribbentrop je pogledal vešala in naglo prestrašeno zamajal. Ameriška vojaka sta šla z njim do stopnic proti odru. Vsi navzoči so vstali.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 16 — Tisk in klisaje: CZP Ljudska pravica, Ljubljana. Kupitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz 40 N-p — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana. Beethovnova 16, prtlj., p. predal 598-XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21.901 tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST
»MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

Jogi DE LUXE
PREŠITA
VZMETNICA

JOGI DE LUXE VAM NUDI:

PREČER, KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA — HISTIEND, KER IMA DVE PLASTI »PRENA« MATERIALA, KI OHRANI VAMI — TRAJNOSTI, KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRBNO IZDELANA IZ NAJBOLJŠIH MATERIALOV — ELEGANCO, KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINALNO V BARVAH IN VZORCIH — JAMSTVO, KER »JOGI DE LUXE« JE IZDELEK »MEBLO« — »MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA
SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA — NOVA GORICA

Motiv partizanskega skeča, zapisan, kakor so ga velikokrat podajali zlasti na Dolenjskem

Osebi:
Partizan
Skrivač

SKRIVAČ (se vrtil z dolgo puško in velikim dežnikom na mestu, kot da bi nekaj iskal in se ritenski zadene v partizana, ki pride naglo izza ovinka. Jec-ljaje): U-h... u-u-h...

PARTIZAN: Kdo pa si ti? In kaj počneš tu?

SKRIVAČ: A j-jaz...

PARTIZAN: Ti, ja — kdo pa drug!

SKRIVAČ: A, k-kaj po-po-čem, mi-misliš? Ja, iščem ne-nekega človeka.

PARTIZAN: Kakšnega človeka?

SKRIVAČ: Ja, člo-človeka, ki ga-ga ni, in ga-ga ni...

PARTIZAN: Zakaj ga pa iščeš?

SKRIVAČ: Zakaj? Zato k-ker ga-ga ni...

PARTIZAN: Ti, veš kaj — tole je pa malo čudno. In sploh vse s teboj. No, zmečkej že vendar, kaj je na stvari!

SKRIVAČ: A, mi-misliš, da bi po-povedal? Ja, ne v-vem... S-stvar je zelo za-zavozla-lana. No, pa-pa naj bo... Zgodilo se je t-takole: č-čakal sem v z-zasedi. Č-čakal s-sem in čakal in spet č-čakal... Pa ni b-bilo nič. Pa spet ni b-bilo nič in s-splah nič... P-pač, kar na-en-naenkrat, pravza-zaprav saj

ni bilo kar n-naenkrat, ampak p-pozneje, s-skoraj čisto na koncu...

PARTIZAN: ... tak izusti že, kaj je bilo!

SKRIVAČ: A-a da bi? Bilo je k-kar je b-bilo... A-a-aha, ti m-misliš, kaj je bilo z onim č-človekom? S-s č-človekom je b-bilo pa t-takole: hlačal je in hlačal in kar n-naprej hlačal proti m-meni, z-zmeraj pro-pro-ti m-meni. Jaz pa sem č-čakal

sem t-tako r-rekel. N-ne za m-menoj, a-ampak p-pred menoj boš šel, s-ssem u-ukazal! I-in č-človek je š-šel p-pred menoj.

PARTIZAN: Kam sta šla?

SKRIVAČ: J-j-a, kam? A, t-ti misliš kam? Ja, s-saj je č-čisto j-jasno — na k-komando!

PARTIZAN: Na kakšno komando?

SKRIVAČ: A-a na k-kakšno, bi rad v-vedel? Menda m-misliš,

kam s-sva š-šla? Na našo k-komando v-vendar! Na skriva-š-ško!

PARTIZAN: Tako! Imate vi tudi komando? Nemara še svoj štab. Povej, no, kaj si ti tam!

SKRIVAČ: Jaz? J-j-a, jaz! J-jaz sem prav-pravzaprav š-štab.

~PARTIZAN: Ze, že razumem, ampak funkcijo, kakšno funkcijo imaš?

SKRIVAČ: F-funkcijo? O, f-funkcij pa kolikor h-hočeš jih je. A-a bi rad v-vedel? No, k-ker si ravno ti. Všeč s-si mi, p-pa ti povem. V-veš, dopoldne sem i-intendant in k-kuhar, popoldne skrivač, zvečer p-pa k-komandant. T-tistega človeka z z-zasede p-pa sem v-vzel v roke kakor k-komisar...

PARTIZAN: Povej no, kaj si počel s tem človekom?

SKRIVAČ: A s tistim č-človekom? A-a ne veš? ... N-ne? ... ja, o-saj tudi j-jaz n-ne v-vem!

PARTIZAN: Da mu nisi kaj storil?

SKRIVAČ: O-oh, kje p-pa! Saj sploh ni bilo č-časa! V-veš, p-ploha, p-prava p-ploha se je u-ulila, m-midva p-pa sva b-bilo b-brež m-marele. Tisti č-človek j-j je vprašal, če lahko g-gre v v-vas po m-marelo. O t-ti-ček, sem si mislil j-jaz. P-potem pa sem z-zapovedal: po marelo grem s-sam. T-ti me boš t-tu p-počakal! (Vrtil se kakor v začetku in kaže mesto.) Obljubil j-j je, s-sapnik, da b-bo počakal. Z-zdaj pa n-ne vem, zakaj m-me ni p-počakal! Prinesel sem marelo za o-oba in z-zdaj ga i-iščem.

PARTIZAN: Jaz tebe pravzaprav nisem iskal — a ker sem te že našel, te bom vzel kar s seboj.

SKRIVAČ: S-s-seboj? ... L-lej no! Tako sem t-tudi jaz r-rekel onemu č-človeku! Ja, kam p-pa misliš, da bi š-šla?

PARTIZAN: Zdaj bova šla pa za spremembo na našo komando, k partizanom! No, pojdiva! (Skrivaču pade od strahu puška iz rok. Vzame jo partizan.) No, marelo ti pa pustim.

SKRIVAČ: A-a mi pustiš? Ja, saj mi b-bo kar p-prav pri-šla. Č-če se š-še ni ulilo. S-se mi p-pa zdi, d-da se bo z-zdajle p-precej v-vsula h-huda p-ploha... (Odpre dežnik in gre, tresoč se, pred partizanom.)